

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931.

Första kammaren.

Nr 44.

Fredagen den 29 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Anmäldes och godkändes sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 288, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande jämte i ärendet väckta motioner.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bevillningsutskottet i dess memorial nr 44 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen skall, i anledning av de likalydande motionerna I:119 av herr Sederholm m. fl. och II:163 av herr Persson i Fritorp m. fl., antaga följande

Förslag

till

förordning om tilläggsskatt å bensin.

Härigenom förordnas, att utöver den i förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit stadgade skatten å bensin skall erläggas en tilläggsskatt av 2 öre för liter; och skola de i nämnda förordning meddelade bestämmelser rörande skatt å bensin jämväl tillämpas i fråga om sålunda utgående tilläggsskatt.

Denna förordning träder i kraft den dag, Konungen förordnar, och äger tillämpning till och med den 30 juni 1933.

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att de likalydande motionerna I:119 av herr Sederholm m. fl. och II:163 av herr Persson i Fritorp m. fl. icke skola föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 41.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 578, som upplästes

Första kammarens protokoll 1931. Nr 44.

och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 93 ja och 89 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 168 ja och 130 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 29 maj 1931.

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Kristianstads län denna dag inkommit en den 26 maj 1931 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att sedan kamreraren Martin Kropp från Åstorp blivit för Blekinge läns och Kristianstads läns valkrets utsedd till ledamot av riksdagens första kammare för tiden till den 1 januari år 1932, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 26 § av lagen om val till riksdagen. bleckslagaren Martin Olsson i Karlskrona blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari år 1932.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:
Gösta Siljeström.

*Ang.
samman-
slagning av
post- och tele-
grafverken.*

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **Jeppsson**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Reuterskiölds interpellation angående sammanslagning av post- och telegrafverken, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Under erinran dels om Kungl. Maj:ts beslut den 22 oktober 1927, varigenom uppdragits åt generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen att gemensamt verkställa utredning rörande möjligheten av att genom ökad användning av för post- och telegrafverken gemensamma lokaler samt anlåtande av gemensam personal åstadkomma kostnadsbesparing för statsverket och större bekvämlighet för allmänheten, dels ock därom att de cheferna för nämnda verk meddelade förordnandena utlöpa med utgången av innevarande år, har herr Reuterskiöld med kammarens tillstånd till mig framställt följande spörsmål:

1) Har herr statsrådet för avsikt att påskynda den ovan berörda utredningen, så att förslag kan komma under prövning av nästa års riksdag?

2) Vill herr statsrådet underlätta en lösning, därigenom att de båda verkens chefer icke erhålla förnyat förordnande för mer än 1 år varje gång, intill dess ärendet blivit slutbehandlat?

Den i interpellationen omnämnda utredningen är, enligt vad jag inhämtat från generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen, numera avslutad. De båda styrelsernas delegerade — verkscheferna och två byråchefer från vartdera verket — ha vid gemensamt sammanträde den 24 januari 1931 slutgiltigt preciserat sina synpunkter i den föreliggande frågan samt beslutat avlåtande till Kungl. Maj:t av rapport angående de gjorda undersökningarna och deras resultat. Avfattandet av ifrågavarande rapport har anförtratts åt tvenne tjänstemän, en från vartdera verket, och dessa hava i april 1931 till verksstyrelserna avlämnat första delen av sitt skrivelseförslag. Den återstående delen väntas

snart nog bliva slutredigerad. Styrelserna behöva givetvis någon tid för att därefter gemensamt genomgå och justera skrivelsen. Före instundande höst kan den emellertid förväntas bliva avlämnad till Kungl. Maj:t.

Vid utredningen ha styrelserna inriktat sig på att undersöka icke blott huruvida och i vad mån ett utvidgat samarbete mellan post- och telegrafverken lämpligen kan åvägabringas till båtnad för allmänheten och ekonomisk fördel för staten, utan även — i anslutning till de uttalanden, som gjorts av riksdagens år 1927 samlade revisorer — huruvida en fullständig sammanslagning av de båda verken är förenlig med statsverkets och det allmännas intressen.

Det av interpellanten påpekade förhållandet, att verksstyrelsernas utredning tagit en avsevärd tid i anspråk, har sin naturliga förklaring däri, att praktiska försök med post- och telegrafanstalters sammanförande till gemensam lokal samt betjänande av gemensam föreståndare och personal igångsatts, vilka försök givetvis måste pågå en relativt lång tid och under skiftande trafikförhållanden för att giva ett tillräckligt material för bedömandet av de vidtagna anordningarnas fördelar och nackdelar. Omfattande och ingående undersökningar ha vidare verkställts å ett betydande antal orter angående möjligheten och lämpligheten av en sammanflyttning av de båda verkens anstalter antingen till gemensamma lokaler eller till skilda lokaler i samma fastighet ävensom rörande de kostnader, som en sådan sammanflyttning skulle medföra för statsverket. Ett betydande arbete har nedlagts på att undersöka förhållandena å här ifrågakvarande område inom vissa främmande länder, och styrelserna komma att i sin rapport rörande utredningen lämna en utförlig redogörelse rörande resultatet av denna speciella undersökning.

Förevarande spørsmål synes mig vara av sådan beskaffenhet, att det lämpligen bör skärskådas även av statens organisationsnämnd. I enlighet med denna uppfattning har nämnden i en den 13 januari 1931 till mig avlåten skrivelse hemställt, att handlingarna i ärendet måtte, så snart den anbefallda utredningen från generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen inkommit, överlämnas till nämnden för att tagas i övervägande vid nämndens verksamhet. I sin skrivelse framhöll nämnden därjämte önskvärdheten av att handlingarna i fråga kunde komma nämnden tillhanda före utgången av september månad innevarande år. Därvid torde nämnden ha utgått ifrån att den med hänsyn till vissa påbörjade eller av Kungl. Maj:t anbefallda utredningar icke tidigare kunde upptaga berörda spørsmål till övervägande. I avvaktan härå har emellertid nämnden igångsatt en undersökning rörande bland annat de båda verkens sannolika nybyggnadsbehov för den närmaste tioårsperioden. Beträffande den sakfråga, interpellationen avser, har nämnden helt naturligt ännu icke tagit någon som helst ståndpunkt.

Vad angår den tid, inom vilken en utredning från nämndens sida kan bliva färdig, förefaller det med hänsyn till frågans invecklade beskaffenhet mindre sannolikt, att en dylik utredning, även om den redan nu igångsattes, skulle hinna avslutas å sådan tid, att saken efter inhämtande av vederbörliga yttranden över ett eventuellt förslag om sammanslagning, helt eller delvis, skulle kunna föreläggas nästa års riksdag, därest med hänsyn till utredningsresultatet så ansåges höra ske. Upplysningsvis kan jag i detta sammanhang meddela, att nämnden nu har under behandling ett flertal frågor, därav åtskilliga av betydande omfattning, vilka torde upptaga nämndens tid under hela innevarande år.

Då interpellanten särskilt framhållit, att sammanslagningen av post- och telegrafverken i Danmark och Finland skett efter betydligt kortare förberedelsestid än som nu ägnats frågan i vårt land, kan jag icke underlåta att här erinra om den väsentliga skillnad, som föreligger mellan förhållandena å ena

*Ang.
sammanslagning av
post- och telegrafverken.
(Forts.)*

Ang.
samman-
slagning av
post- och tele-
grafverken.
(Forts.)

sidan i nämnda två länder och å andra sidan i Sverige. Så är exempelvis antalet postförsändelser i Sverige inemot 50 % större än i Danmark och mer än 150 % större än i Finland. Det svenska telegrafverkets rörelse är mångdubbelt större än de nämnda utländska förvaltningarnas, beroende framför allt därpå, att telefondriften i Sverige är så gott som uteslutande statlig, medan densamma i Danmark och Finland endast till en mycket ringa del är i statens hand. Belysande härför torde vara, att medan i det svenska statliga telefonnätet voro den 1 januari 1931 inkopplade över 522,000 telefonapparater, voro motsvarande, senast kända siffror för Danmark omkring 12,000 och för Finland omkring 3,000. Telegrafverket i Sverige är med andra ord främst ett telefonverk ehuru även telegraf och radio äro av betydande omfattning.

Det torde under nu anförda förhållanden icke vara ägnat att förvåna, att en undersökning rörande sammanförandet av post- och telegrafverken i vårt land, i form av ingående samarbete eller fullständig fusion, icke ställer sig lika enkel och icke heller kan utföras på samma korta tid som i de nämnda främmande länderna.

Med vad jag nu anfört i fråga om utredningsarbetets gång torde interpellantens första fråga vara besvarad.

Vad beträffar interpellantens andra fråga — avseende den tid, som närmast kommande förordnanden för de bägge ifrågavarande verkens chefer böra omfatta — anser jag mig böra begränsa svaret därtill, att i det skede, vari hela ärendet ännu befinner sig, ett ståndpunktstagande i nämnda hänseende knappast kan vara påkallat. Jag vill emellertid framhålla, att enligt min mening så korta chefsförordnanden som på ett år i statens eget intresse icke böra förekomma vid affärsverken annat än då ytterst tvingande skäl därtill föreligga.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! På övligt sätt ber jag att till departementschefen få framföra min tacksamhet för det svar, som här lämnats. Denna tacksamhet hänför sig icke blott till det faktum, att ett svar har kommit och kommit så snabbt, utan också till svarets eget innehåll. Jag tror, att det är av ett ganska stort intresse att i riksdagen få konstaterat det faktiska sakläget i frågan, och det faktiska sakläget är efter departementschefens upplysning det, att den anbefallda utredningen till och med i större omfattning än som anbefallts är i stort sett färdig och att den sålunda efter hand under årets lopp kan komma under behandling.

Herr statsrådet har därvid ställt i utsikt, att denna utredning omedelbart skall remitteras till statens organisationsnämnd. Jag får ju bekänna, att jag med avseende på statens organisationsnämnd knappast har större förhoppningar, än man kunnat ha på tidigare tillsatta besparingsinstitutioner. Men i departementschefens svar kommer fram departementschefens egen energiska vilja, och det är på den jag vida mer bygger än på statens organisationsnämnd.

Under sådana förhållanden vågar jag här begränsa mig till att uttala en förhoppning, att departementschefen ville fullfölja de intentioner, som här framkommit, att underkasta frågan och utredningen en objektiv prövning, som kan utmytna i ett förslag.

Lika litet som herr statsrådet själv har tagit ståndpunkt till sakfrågan, och knappast kan göra det, förrän utredningen föreligger offentligt, lika litet har jag anledning att här i förväg taga någon ståndpunkt. Huvudsaken har för mig varit att få utredningen verkligen fullbordad och snart få se, vartill den leder.

Beträffande min andra fråga är jag med statsrådet ense därom, att det med hänsyn till innehållet i svaret på den första frågan saknas anledning att

påskynda ett arbete, som är fullbordat, genom att begränsa förordnandet för de två verkens chefer till ett år. Men jag utläser i detta svar också någonting mer. Departementschefen förklarar icke, att förordnande skall förnyas eller förordnande ges på den vanliga tiden av sex år, utan departementschefen har endast uttalat, att en så kort tid som *ett* år icke är lämplig. Ur detta utläser jag, att departementschefen måhända har föresatsen att förnya förordnandet på den tid, som anses behöflig och lämplig med hänsyn till att frågan vid en viss i förväg beräknelig tidpunkt kan komma under avgörande. Att den tiden blir mer än ett år framgår av svaret, och jag har ingenting att erinra mot att en sådan anordning göres, utan vill även här uttala den förhoppningen, att statsrådet i varje fall tillser, att när frågan blir färdig, icke något hinder för ett eventuellt genomförande av en sammanslagning i större eller mindre utsträckning skall föreligga genom för långa chefsförordnanden.

Ang.
sammanslagning av
post- och tele-
grafverken.
(Forts.)

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medverkan från svensk sida till en brobyggnad mellan Rügen och tyska fastlandet.

Ang.
lån för bro-
förbindelse
mellan Rügen
och tyska
fastlandet.

I en till riksdagen avlåten, den 8 maj 1931 dagtecknad proposition, nr 219, som hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att Kungl. Maj:t finge, på i huvudsak de i statsrådsprotokollet angivna förutsättningar och villkor, ikläda svenska staten ansvarighet såsom för egen skuld för hälften av det obligationslån å nominellt 18.5 miljoner kronor jämte därå belöpande 5.5 procent årlig ränta, som kunde komma att upptagas i Sverige för finansiering av en fast broförbindelse för järnvägstrafiken mellan Rügen och det tyska fastlandet, *dels ock* bemyndiga riksgäldskontoret att, i händelse av behov, tillhandahålla erforderliga medel för fullgörande av de förpliktelser, som kunde följa av den sålunda åtagna garantiförbindelsen.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, måtte

a) medgiva, att av statens järnvägar finge till tyska riksbaneförvaltningen för finansiering av byggandet av en fast broförbindelse för järnvägstrafiken mellan Rügen och tyska fastlandet utlämnas ett lån av högst 18,000,000 kronor mot 5 procent årlig ränta och i huvudsaklig enlighet med de villkor i övrigt, som i utlåtandet angivits;

b) under utgifter för kapitalökning: låneunderstöd samt titel lån för broförbindelse mellan Rügen och tyska fastlandet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett reservationsanslag av 8,000,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Reservation hade avgivits av herrar *Kvarnzelius*, *Svensson* i Kompersmåla, *Rosén* och *Bengtsson* i Norup, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! I likhet med Kungl. Maj:t har statsutskottet funnit det vara ett betydelsefullt svenskt intresse att åstadkomma en fast broförbindelse mellan Rügen och det tyska fastlandet för att därigenom förbättra kommunikationerna mellan Sverige och Tyskland och kontinenten. Det är alltså det primära i denna fråga, och jag kan inte annat än uttrycka min tillfredsställelse över, att statsutskottet velat biträda förslaget i denna del.

Men när det gäller anordnandet och utförandet av detta arbete och de stöd,

Ang.
lån för bro-
förbindelse
mellan Rügen
och tyska
fastlandet.
(Forts.)

som från svensk sida skulle lämnas i form av rent finansiell hjälp, har statsutskottets majoritet dragit upp andra linjer än Kungl. Maj:t.

Jag kan då icke underlåta att i detta sammanhang uttrycka en stilla förvåning över, att när Kungl. Maj:t i en i viss mån ömtålig fråga berett riksgäldsfullmäktige tillfälle att yttra sig över det inom finansdepartementet utarbetade förslaget, ha riksgäldsfullmäktige givit ett klart tillstyrkande av den plan, som var uppgjord, och det förslag till proposition, som redan då var utarbetat. Men när förslaget sedan behandlas i utskott och riksdag, sättas från det hållet starka krafter i rörelse för att vända upp och ned på denna plan och få en helt annan beslutad.

Jag ber att få försäkra herrarna i riksgäldsfullmäktige, att därest ni hade kommit med ett klart avstyrkande, eller därest en annan finansieringsplan blivit förordad, är det min bestämda övertygelse, att man från svensk sida kunnat uppnå bättre villkor för vårt land än som inbegripas i utskottets förslag. Ty hur beskaffad är nu egentligen utskottets finansieringsplan jämförd med den, som Kungl. Maj:t förordat? Det kan icke vara likgiltigt, framför allt icke för riksgäldsfullmäktige, om vår statsskuld oupphörligt stiger. Och här gäller det ju en höjning av den direkta statsskulden med 18 miljoner kronor. Det kan vidare ingalunda vara likgiltigt, vare sig för riksgäldsfullmäktige eller för riksdagen, huruvida svenska staten tecknar garanti för ett belopp på 9 miljoner kronor eller för 18 miljoner, som statsutskottsmajoriteten har förordat.

Jag kommer därefter till de särskilda förmånerna, som man direkt kan avläsa och beteckna siffermässigt, och då avstå vi enligt utskottets förslag ett belopp på en halv miljon kronor, utan att därför få något som helst vederlag.

Jag hoppas, att det här icke är några känsloskäl, som dikterat statsutskotts-majoritetens ståndpunkt. — Känsloskäl kan man enligt min uppfattning låta spela in, när det gäller barmhärtighet, men inte när det gäller rena affärer. Vidare avstå vi för svenska folkets räkning skillnaden mellan 5 procent och $5\frac{1}{2}$ procents ränta. Nu föreställer jag mig, att man från majoritetens sida gör gällande, att svenska staten ju ändå får skillnaden mellan den effektiva räntan på statslån, för närvarande 4.3 procent, och de här föreslagna 5 procenten. Jag är beredd på, att man från riksgäldsfullmäktige kommer med vissa upplysningar. Jag har också sådana, som jag i så fall skall anföra, men jag skall icke göra det i detta sammanhang.

I varje fall fasthåller jag vid att de svenska spararna för det svenska kapital, som får ställas till utlandets förfogande, enligt utskottets förslag få 4.3 procent på sina pengar, enligt Kungl. Maj:ts förslag $5\frac{1}{2}$ procent. Staten är inte riksgäldsfullmäktige, utan staten består ju av svenska medborgare, och det är också de, som äga de banker, som skulle lägga upp lånet och även skulle ha den halva miljonen i ren provision. Jag kan också nämna, ehuru det icke står ut-sagt i propositionen, att jag varit inne på den linjen — och jag tror, att den också varit genomförbar — att man i fråga om denna halva miljon skulle, om inte direkt så åtminstone indirekt kunnat tillgodose även ett rent svenskt stats-intresse.

Jag önskar vidare, när man nu går in för att lämna dessa 18 miljoner kronor till en fast ränta av 5 procent, fråga riksgäldsfullmäktige, vad de ha för garanti för att när de sista summorna skola betalas, denna ränteskillnad mellan 4.3 och 5 procent verkligen består. Det finns faktiskt icke någon som helst garanti för detta. Enligt Kungl. Maj:ts förslag var det däremot fråga om en fast upplåning till $5\frac{1}{2}$ procent, som de svenska spararna fått tillgodogöra sig.

Jag sammanfattar alltså, herr talman, min ganska hårda kritik mot detta statsutskottets förslag sålunda, att landet här avstår från betydande förmåner utan att få någon som helst kompensation för att man lämnar dessa förmåner, vilka aldrig begärts av motparten.

Jag vågar tillägga, att det skulle vara mycket anmärkningsvärt, om man icke hos motparten skulle fråga sig: vad tänka svenskarna egentligen på, som avstå från alltsammans detta utan att kräva någon som helst kompensation för de förmåner, som de skänka!

När jag resonerade på samma sätt i andra kammaren för en stund sedan, hörde jag att statsutskottets vice ordförande genast kom in på vad jag vill beteckna som känsluskäl, då han bland annat menade, att om man lägger upp ett lån, låt vara att det emitteras av ett litet enskilt bolag genom de stora bankerna men med statsgaranti för halva beloppet, skulle detta av den svenska allmänheten uppfattas som ett statsgaranterat lån, och därför skulle emissionen menligt inverka på vår framtida upplåning.

Jag måste säga, att då tror man på okunnigheten alltför mycket. Erinras må hur sådana lån utbjudas. Genom prospekt, genom artiklar i tidningarna på handelsavdelningarna och i övrigt klagöres till punkt och pricka för dem, som reflektera på att teckna större eller mindre belopp, vad säkerheten är och vad lånet skall användas till. Detta lån får här i vårt land snarare prägeln, enligt min uppfattning, av ett tyskt lån, och pengarna skola ju också förbrukas i Tyskland.

Jag slutar som jag började med att framhålla, att det givetvis är med tillfredsställelse som Kungl. Maj:ts funnit, att statsutskottet förordar själva saken, och jag understryker ännu en gång, att detta är det primära. Men att man förändrat planen så pass, som här har skett, är enligt min uppfattning ägnat att i högsta grad förvåna. Det skall för mig bli ytterst intressant att höra, vilka verkligt bärande skäl man kan anföra till förmån för en sådan omläggning, särskilt — och jag stryker under det — som man här haft att taga hänsyn till den diplomatiska underhandling, som skett med ett annat lands myndigheter.

Herr Rosén: Herr talman! Jag delar fullt och helt de synpunkter, som här framförts av statsrådet och chefen för finansdepartementet, och jag ber därför i korthet att få yrka bifall till reservationen, d. v. s. till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Härutöver vill jag allenast tillägga ett par ord. Herr statsrådet frågade sig vad tyskarna skola säga, när de få höra talas om ett svenskt beslut i den riktning, som statsutskottet här föreslår. Förmodligen blir det väl någonting sådant som att de fått bekräftelse på riktigheten av sin gamla uppfattning om svenskarna — ett uttryck, som jag inte skall tillåta mig införa i kammarens protokoll.

Häri instämde herrar *Kvarnzelius* och *Bissmark*.

Herr Kobb: Herr talman! Jag skall med anledning av vad herr finansministern här sagt be att få yttra några ord.

Herr finansministern klandrade riksgäldsfullmäktige, för att vi icke gjort några invändningar mot Kungl. Maj:ts förslag, när det förelades oss. Det är mycket sant, att vi icke gjorde detta, men då förelågo icke heller de möjligheter att lägga om planen på det, som vi anse, för staten förmånligaste sättet, nämligen i enlighet med vad utskottet här föreslagit.

Herr finansministern säger, att här ser man inte alls till det svenska folkets intresse, ty det kunde ju få köpa dessa $5\frac{1}{2}$ procents obligationer på den svenska marknaden. Därtill vill jag först och främst säga, att den uppfattning, som vi ha inom riksgäldsfullmäktige, är att det icke är lämpligt, när vi på allt sätt sträva efter att få ner vår låneränta och äntligen ha fått ner den till 4.3 procent, kanske till och med litet därunder, att emittera ett $5\frac{1}{2}$ procents

Ang.
lån för bro-
förbindelse
mellan Rügen
och tyska
fastlandet.
(Forts.)

Ang.
lån för bro-
förbindelse
mellan Rügen
och tyska
fastlandet.

(Forts.)

lån, som är försett med statsgaranti. Ty det kommer, herr finansministern, att uppfattas som om svenska staten själv stode bakom detta lån. Om det skulle misslyckas, skulle svenska staten en gång få stå för det, och i annat fall komme dessa $5\frac{1}{2}$ procents obligationer att bli ett alldeles ypperligt jobberijekt på börsern.

Jag kan säga herr finansministern, att den uppfattning jag har i detta fall delas av den förnämste auktoriteten på detta område, som vi ha i landet, nämligen riksbankschefen. (Herr statsrådet **Hamrin**: Nej!) Jo, det vill jag bestämt påstå!

Herr finansministern säger, att svenska folket inte har någon nytta av den föreslagna förändringen. Ja, om svenska folket inte har det, så har svenska staten det. Svenska staten kan, det veta vi, låna upp pengar till billigare ränta än 5 procent. Nu säger visserligen herr finansministern, att man inte har någon garanti i detta avseende. Men när som helst kunna vi låna upp pengar till lägre ränta, och detta behöver inte alls utsträckas över alla de 18 åren, utan det kan ske under den närmaste tiden, antagligen inom två och ett halvt år eller någonting sådant. Det finns, vågar jag påstå, ingenting som hindrar, att vi låna upp de pengar, det här rör sig om, på sådana villkor. Här finnas stora statsinstitutioner, som kunna stå till förfogande och lämna ut dem.

Det förslag, som utskottet här framlagt, innebär sålunda, om också icke en förtjänst för enskilda personer, vare sig långivare eller låntagare, så dock för svenska staten en fördel, och det innebär även en lättnad för tyska staten.

Herr finansministern förklarar, att här har underhandlats på diplomatisk väg med Tyskland, varvid man kommit överens om dessa villkor. Men om riksdagen nu antar det föreliggande utskottsforöslaget, så är det ju så, att den svenska riksdagen bjuder Tyskland bättre villkor. Detta kan väl inte anses vara något nedsättande för Sverige.

Jag skall säga ännu ett ord, innan jag slutar. Herr finansministern sade, att man skall icke stegra den svenska statsskulden med dessa 18 miljoner kronor. Men detta är i själva verket helt och hållet en nominell stegring, när man har räntan betald på förhand. Det är alls inte detsamma som att låna upp pengar för andra ändamål, där man inte vet, om man får räntan eller inte. Jag förmodar, att herr finansministern lika väl som jag hoppas, att vi skola få räntan på detta belopp. Och vi ha här ordnat saken på det sätt, på vilket räntan säkrast erhålles.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Asplund*.

Herr statsrådet **Hamrin**: Ja, det är ju alldeles klart, herr talman, att det naturligtvis inte tjänar något till att diskutera om vad den ene eller andre tror, men några bevis för att det skulle skadat svenska statens upplåning, om man hade följt Kungl. Maj:ts förslag, kan icke och försökte inte ens herr Kobb att framlägga här.

Jag har redan förut sagt här, och jag repeterar detta, att när ett sådant lån i enlighet med det förslag, som Kungl. Maj:t upptagit i sin proposition, utbjudes, så redogöres för beloppets storlek och framför allt för den säkerhet, som presteras, och vidare för användningen av de 18 miljoner kronorna. Enligt min uppfattning blir det redan från början klarlagt, att det gäller ett lån till Tyskland, avsett att användas för ett visst ändamål.

Jag vill också erinra om att här finnas i Sverige betydande belopp place-erade i obligationer, för vilka säkerheten är precis densamma, som här i propositionen stipulerats, beträffande halva beloppet. Dessa obligationer ha för närvarande en effektiv ränta på betydligt mera än 5.5 procent. Det vet ju

herr Kobb lika väl som jag. Efter dagskurs är den effektiva räntan någonting mellan 7 och 8 procent. Även med en räntesats av 5.5 procent ha vi, vilket också erkännes från tysk sida, lämnat förmåner, som äro godkännbara och även äro godkända från tysk sida.

För att inte någon missuppfattning skall uppstå på grund av att jag tillät mig replikera herr Kobb under hans anförande, vill jag nämna, att jag inte vill anföra här den auktoritet, som herr Kobb torde ha syftat på, eller utveckla vilken uppfattning han har. Jag tror mig dock kunna påstå, att hans uppfattning är en annan än statsutskottets. (Herr Kobb: Nej!) Det var i förrgår. (Herr Kobb: Mitt samtal var igår.)

Jag säger vidare beträffande riskerna, att det är ju alldeles uppenbart, att även om herr Kobb gör gällande, att staten skall upplåna beloppet inom $2\frac{1}{2}$ år, ha vi ingen som helst garanti för att den ränteskillnad består, som man nu kan räkna med, eller 0.7 procent.

Till slut, herr talman, en uppgift, som jag glömde bort i mitt förra anförande, nämligen den, att hade det gått efter Kungl. Maj:ts linje, hade statsverket fått i direkt inkomst — och det intresserar inte minst mig i dessa tider — ett belopp av 108,000 kronor i stämpelmedel. Efter herrarnas förslag få vi, såvitt jag förstår, ingenting.

Herr Kobb: När finansministern är så angelägen att få inkomster, ber jag då få upplysa om att jag har all anledning att tro, att om ränteskillnaden håller sig vid ungefär det belopp, som vi tänkt oss — nämligen vid 0.7 procent — blir vinsten 125,000 kronor om året.

Herr statsrådet Hamrin: Herr talman! Med herr Kobb kan jag diskutera den frågan också. Jag har här siffror, som visa vad skillnaden i själva verket uppgår till för svenska folket. Man kan enligt utskottsförslaget räkna med en sammanlagd räntevinst av cirka 1.5 miljoner kronor under hela tiden. Enligt Kungl. Maj:ts förslag däremot blir det 2,600,000 kronor. Skillnaden blir alltså 1,100,000 kronor. Räknar jag i fråga om dessa räntevinster med ränta på ränta, kommer jag enligt Kungl. Maj:ts förslag upp till en summa av 5,400,000 kronor mot ett belopp av 3,100,000 kronor enligt utskottets förslag. Hur man vänder och vrider på denna sak kommer man alltjämt till det resultatet, att vi avstå från förmåner, som vi kunnat tillförsäkra oss. Vi göra detta utan att få någon som helst kompensations.

Ännu ett ord, herr talman. Då herr Kobb säger, att man skall vara generös och att man skall visa välvilja, vill jag invända: men inte längre än motparten begär. Vi ha ingen anledning att sälja våra varor till utlandet till annat än de bästa priser, som äro möjliga att få i konkurrensen med andra länder. Vi ha heller ingen anledning att sälja våra pengar till utlandet till sämre pris än som är behöfligt.

Herr Asplund: Herr finansministern har nyss framhållit att svenska folket i sin helhet skulle göra en betydande förlust, om riksdagen antog statsutskottets förslag med dess räntesats av 5 procent å det tyska lånet i stället för den kungl. propositionen med dess föreslagna $5\frac{1}{2}$ procents ränta. Men herr finansministern glömde meddela kammaren, vilken del av svenska folket det är, som skulle få den överskjutande halva procenten enligt regeringspropositionen. Jag har visserligen inte deltagit i den förberedande behandlingen av ärendet på statsutskottets fjärde avdelning, men jag har fått den uppfattningen vid behandlingen i statsutskottets plenum, att det skulle bli en grupp enskilda banker, som skulle få denna halva procent.

Sedan undrar jag mycket, om inte den genom räntehöjningen uppkomna öka-

Ang.
lån för bro-
förbindelse
mellan Rügen
och tyska
fastlandet.
(Forts.)

Ang.
lån för bro-
förbindelse
mellan Rügen
och tyska
fastlandet.
(Forts.)

de kostnaden för den fasta brobyggnad mellan Rügen och tyska fastlandet, som dessa pengar skulle gå till, skulle komma att inverka fördyrande på trafiken på det sättet, att det måste påläggas en högre avgift för de svenska järnvägsvagnarna eller på varor och persontrafik till och från Sverige som skall gå över denna bro. Då blir slutet om man följer den kungl. propositionen, att det svenska folket får betala denna extra fraktavgift, i vad det gäller samfärdseln med Tyskland, till de svenska banker som skulle fått en dryg halv miljon i provision och en onödigt hög ränta för ifrågavarande lån.

Jag undrar, om det egentligen är svenska staten värdigt att genom en borgensförbindelse lämna sin medverkan till att en samling enskilda banker får taga ut en så hög ränta av den tyska staten, när svenska staten har minst lika stort ekonomiskt intresse av att företaget kommer till stånd. Svenska statens 4 procents obligationer stå för närvarande, såvitt jag vet, nära pari på de utländska börserna. Mot statsutskottets utlåningsränta av 5 procent står en inlåningsränta av högst 4.3 procent. Därför tycker jag, att det inte är rätt och billigt, att svenska staten medverkar till att en så hög ränta som 5.5 procent skall betalas av den tyska staten för detta lån. Jag yrkar därför bifall till statsutskottets hemställan.

Herr statsrådet **Hamrin**: Jag skall svara herr Asplund med att fråga: Vem är det, som betalar den halva procenten och kommissionen? Det är inte några svenska medborgare, men obligationerna bli skattebelagda i Sverige och beskattade här. Och jag förstår inte, hur man i detta sammanhang kan tala om vad som är värdigt svenska staten eller inte, när man utan vidare från Tysklands sida godkänt de villkor, som blivit uppställda från svensk sida, ja, jag skulle knappast vilja använda uttrycket »blivit uppställda», ty det har gått mycket lätt och friktionsfritt att träffa den uppgörelse, som innefattas i Kungl. Maj:ts proposition.

Jag tror och jag vågar säga också, när man talar om att man skall bevilja så stora förmåner som möjligt, att detta lån är säkerligen ett av de billigaste, som motparten under nuvarande tider och förhållanden har fått och kan få.

Herr **Möller**: Herr talman! Jag skall för min del inte ingå i någon sakk Diskussion rörande vilket förslag, som är fördelaktigast. Jag har fått den uppfattningen, att statsutskottets förslag är bättre än Kungl. Maj:ts. Om Kungl. Maj:t nu tycker, att det är obehagligt, kan jag ju mycket väl förstå det.

Jag begärde egentligen ordet för att säga, att andra kammaren nyss utan votering godkänt utskottets förslag. Skulle första kammaren nu fatta ett annat beslut, måste det komma att medföra en gemensam votering, och det kan väl knappast denna skillnad mellan utskottsförslaget och Kungl. Maj:ts förslag i denna sak vara värd.

För min del yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr **Widell**: Herr talman! Jag kan inte neka till, att jag verkligen känt mig överraskad av den energi, med vilken finansministern gått upp emot utskottets förslag. Det förefaller mig — och jag tror, att det för de allra flesta är solklart — att detta förslag är fördelaktigare för svenska staten än vad Kungl. Maj:ts är.

Nu har finansministern gjort gällande, att eventuellt skulle det tillfalla svenska folket en större vinst genom att man får 5.5 procent på ett lån, som skulle upptagas direkt, än när staten tillhandahåller det mot 5 procent. Ja, det har redan berörts av en föregående talare, hur stor del av svenska folket, som här egentligen kan komma i fråga. Jag för min del misstänker mycket

starkt, att dessa obligationer komma ingalunda i brådrasket att släppas ut i den allmänna marknaden. Ty när det gäller ett lån med svenska statens garanti på halva beloppet och löpande med 5.5 procents ränta, kan det inte dröja många dagar, innan detta lån måste stiga över pari.

Då det här har talats om riksbankschefens ställning till denna fråga, kan jag ju inte underlåta att omnämna, att även jag har talat med riksbankschefen om denna sak. Han har då starkt framhållit en bestämd fördel, som utskottsförslaget har framför Kungl. Maj:ts, och det är, att enligt utskottsförslaget komma pengarna att tillhandahållas successivt, eftersom arbetet fortskrider, medan enligt Kungl. Maj:ts förslag 18.5 miljoner kronor skola utbetalas på en gång. Detta anser riksbankschefen vara en synnerligen betydande fördel med utskottets förslag.

Som herr Möller omnämnde, har detta förslag redan utan votering bifallits av andra kammaren. Om första kammaren nu skulle följa Kungl. Maj:t, vad blir resultatet? Jo, i bästa fall en gemensam omröstning och i sämsta fall, att frågan faller. För min del känner jag mig inte övertygad om att det kan ske gemensam omröstning om en statsgaranti, som Kungl. Maj:ts förslag innebär. Det är ju möjligt, att det kan ske, men osäkert är det.

Jag tror, att alla skäl tala för att första kammaren bifaller utskottets förslag, till vilket jag yrkar bifall.

Herr **Rosén**: Herr talman! Jag tror inte det möter något hinder att i detta fall votera gemensamt. För min del kan jag inte finna det försvarligt, att, därför att andra kammaren fattat beslut i enlighet med utskottets förslag, också första kammaren nödvändigt skulle, t. o. m. utan votering, följa samma väg. Jag kan inte vara med om det, herr talman, och jag kommer för min del att begära votering. Jag går t. o. m. så långt, att jag kommer att begära votering med namnupprop.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan, såvitt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifalla denna framställning oförändrad; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr **Rosén** begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 163, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan, såvitt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalles denna framställning oförändrad.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Ang.
lån för bro-
förbindelse
mellan Rügen
och tyska
fastlandet.
(Forts.)

Ang.
lån för bro-
förbindelse
mellan Rügen
och tyska
fastlandet.
(Forts.)

Då emellertid herr *Rosén* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 31.

Vid föredragning av statsutskottets utlåtande nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till socialstyrelsen m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anslag till
medicinal-
styrelsen.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till medicinalstyrelsen jämte i ämnet väckta motioner.

I den till riksdagen den 3 januari 1931 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1931/1932 hade Kungl. Maj:t i avseende å femte huvudtiteln, innefattande anslagen till socialdepartementet, föreslagit riksdagen att

dels godkänna följande ordinarie avlönings- och omkostnadsstat för medicinalstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1931/1932:

Ordinarie avlönings- och omkostnadsstat.	Kronor.
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	251,700
Arvode till generaldirektörens ställföreträdare	1,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, vetenskapliga rådet m. m., förslagsanslag	101,150
Reseersättningar, förslagsanslag	30,050
Summa kronor	383,900

dels ock höja det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen, nu 368,600 kronor, med 33,400 kronor till 402,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 26, inom första kammaren av herr *J. B. Johansson* m. fl. och den andra, nr 88, inom andra kammaren av herr *H. Weibull* m. fl., däri hemställt, att riksdagen måtte som ordinarie anslag å medicinalstyrelsens stat uppföra ett belopp av 30,000 kronor, att disponeras i enlighet med de grunder, som angåvos i ett av tillkallade sakkunniga den 21 oktober 1930 avgivet betänkande med förslag till ytterligare åtgärder för bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur;

dels ock en inom andra kammaren av herr *V. Hedlund* i Östersund väckt motion, nr 70, vari hemställt, att riksdagen ville besluta, att arvodet till inspektören för sinnesslövrården skulle höjas till 2,000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet under hänvisning till det däri anförda hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å herrar *J. B. Johansson* m. fl. och *Weibulls* m. fl. motioner, I: 26 och II: 88, samt herr *Hedlunds* i Östersund motion, II: 70,

a) godkänna följande ordinarie avlöningsstat för medicinalstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1931/1932:

Ordinarie avlöningsstat.

	Kronor.
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	251,700
Arvode till generaldirektörens ställföreträdare	1,000
Avlöningar till icke-ordinare befattningshavare, vetenskapliga rådet m. m., förslagsanslag	101,150
Reseersättningar, förslagsanslag	30,050
Summa kronor	383,900

Anslag till
medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

b) höja det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen, nu 368,600 kronor, med 33,400 kronor till 402,000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Björck, Wilhelm*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **Björck**: Herr talman! Jag har vid detta betänkande fogat en blank reservation och nödgas nu med ett par ord förklara, vad denna reservation innebär.

Saken är den, att medicinalstyrelsen har begärt en förstärkning av det vetenskapliga rådet med en representant för pediatrik och barnavård på så sätt, att en ny fast arvodestjänst skulle inrättas. När denna befattning — utan fast arvode — kom till stånd för två år sedan — tror jag det var — knorrade statsutskottet. Man ansåg det onödigt, att det vetenskapliga rådet utökats med en företrädare för pediatriken.

Nu skall jag gärna medge, att det med de ökade uppgifter, som medicinalstyrelsen numera fått, är ofrånkomligt att ha en representant där för ett ämnesområde som pediatrik. Men det är så med specialister i allmänhet, att de understundom kunna bli ganska farliga, och när jag har sett, hur pediatrikens målsmän officiellt ha gått fram gentemot allvarliga och ärliga strävanden i syfte att främja folkhälsan genom ett rationellt omhändertagande av barnen i våra skolor och hur de därvid hängt upp sig på rena formaliteter, blåst upp detaljer till stora dimensioner och varit alldeles urständssatta att se till själva kärnpunkten, så måste jag anse mig ha fog för det omdömet, att specialisterna — här pediatrikerna av facket —, om de tillåtas att allt för fritt handla, kunna bli en fara i stället för stöd för folkhälsan.

Därför har jag, herr talman, inte kunnat låta detta tillfälle gå förbi utan att till den kraft och verkan det hava kan rikta en vördsam anmodan till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet att, när den begärda anslagsökningen beviljas, se till, att denne representant för pediatriken inte onödigtvis breder sig och får inflytande även på ärenden, där man måste kräva ett vid-syntare allmänt medicinskt bedömande än vad specialistsynpunkternas målsmän visat sig mäktiga.

Jag har givetvis, herr talman, intet yrkande i denna fråga.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos statsutskottets utlåtanden:

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till rese- och traktamentspenningar; samt

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 124 gjorda framställning angående anslag till provisorisk avlöningsförbättring för lärare vid navigationssskolorna.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om utredning
rörande rus-
drycksmedels
användning
i budgeten
m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 169, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen och propositionen nr 220 gjorda framställningar angående rusdrycksmedlen samt statsskuldens amortering jämte i dessa ämnen väckta motioner.

I den till riksdagen den 3 januari 1931 avlätna propositionen, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1931/1932 hade Kungl. Maj:t beträffande inkomsterna föreslagit riksdagen, bland annat:

dels att under »skatter» upptaga nedan nämnda inkomstitlar med följande belopp:

Brännvinstillverkningskatt, bevilning	kronor 18,500,000
Rusdrycksförsäljningsmedel: bevilning:	
α Partihandelsbolag	» 9,000,000
β Detaljhandelsbolag	» 24,000,000
Omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker, bevillning	» 40,000,000
Maltskatt, bevilning	» 17,500,000
	<hr/>
	Summa kronor 109,000,000,

dels ock att under titeln »i anspråk tagna kapitaltillgångar» upptaga, förutom andra poster, under »Statens produktiva fonder» och underrubriken »statsverkets fond av rusdrycksmedel» 5,433,232 kronor, under »fonden för statsskuldens amortering» 13,455,000 kronor samt under »statsverkets kassa-fond» 23,229,173 kronor.

Under utgifterna hade Kungl. Maj:t dels i anslutning till berörda framställning beträffande rusdrycksfonden föreslagit riksdagen att vissa under femte, sjunde och åttonde huvudtitlarna upptagna anslag skulle utgå av denna fond, dels ock föreslagit riksdagen att till avbetalning å statsskulden för budgetåret 1931/1932 anvisa de anslag, tillsammans uppgående till 33,600,000 kronor, vilka funnos upptagna i en statsrådsprotokollet bifogad tabell, att utgå enligt 1 § i förordningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

I anledning av Kungl. Maj:ts förenämnda framställningar hade inom riksdagen väckts åtskilliga till statsutskottet remitterade motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 101 i första kammaren av herrar *A. J. Bårg* och *Oscar Olsson* samt nr 144 i andra kammaren av herr *A. Olsson* i Gävle m. fl.:

de likalydande motionerna nr 102 i första kammaren av herrar *J. Bergman* och *U. Leander* samt nr 134 i andra kammaren av herr *E. Ljunggren*;

de likalydande motionerna nr 103 i första kammaren av herrar *J. Bergman* och *U. Leander* samt nr 135 i andra kammaren av herr *E. Ljunggren*; ävensom motionen nr 123 i andra kammaren av herr *C. Carleson*.

I motionerna I: 101 och II: 144 hade under sista punkten hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte låta företaga en ingående utredning, att föreläggas 1932 års riksdag, dels om rusdrycksmedlens användning i budgeten, dels om avsättning av rusdrycksmedel till rusdrycksmedels- och amorteringsfonderna samt dessa fonders framtida uppgifter.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en den 21 maj 1931 till riksdagen avläten proposition nr 220, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att, med ändring av i statsverkspropositionen framlagda förslag angående upptagande i riksstaten för budgetåret 1931/1932 av vissa inkomstitlar,

dels i nämnda riksstat beräkna bland annat inkomsttiteln Fonden för stats- skuldens amortering till 16,955,000 kronor,

dels ock i samma riksstat upptaga i anspråk tagna kapitaltillgångar av statsverkets kassafond till vad som erfordrades för att täcka det belopp, för det dåvarande beräknat till 31.83 miljoner kronor, varmed utgifterna eljest skulle komma att överstiga inkomsterna.

Om utredning rörande rus- drycksmedels användning i budgeten m. m.
(Forts.)

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hem- ställt,

I) att riksdagen, med avslag å de av herrar Bergman och Leander, Ljung- gren samt Carleson i ämnet väckta motionerna I: 102 samt II: 134 och 123 samt med avslag desslikes å de av herrar Bärög och Oscar Olsson samt Olsson i Gävle m. fl. väckta motionerna I: 101 och II: 144, i vad sistnämnda båda mo- tioner avsåge ändringar i Kungl. Maj:ts förevarande förslag, måtte

a) under rubriken i anspråk tagna kapitaltillgångar i riksstaten för budget- året 1931/1932 upptaga

1) under rubrik »statsverkets fond av rusdrycksmedel» 5,422,832 kronor;

2) under rubrik »fonden för statsskuldens amortering» 16,955,000 kronor;

b) till avbetalning å statsskulden för budgetåret 1931/1932 anvisa de an- slag, tillsammans uppgående till 33,600,000 kronor, vilka funnes upptagna i en vid utlåtandet såsom bilaga fogad tabell, att utgå enligt 1 § i förord- ningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel; dock att av statsut- skottet finge vidtagas den jämkning i anslaget för avsättning till fonden för statsskuldens amortering, med därav följande jämkning i slutsumma, som kunde föräntledas av en ändrad beräkning av rusdrycksmedelstitlarna;

II) a) att de av herrar Bärög och Oscar Olsson samt Olsson i Gävle m. fl. väckta motionerna I: 101 och II: 144, i vad de avsåge begäran om utredning rörande rusdrycks- och statsskuldssamorteringsfonderna ej måtte till någon riks- dagens åtgärd föräntleda;

b) att de av herrar Bergman och Leander samt Ljunggren väckta motio- nerna I: 103 och II: 135 ej måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av herrar *Rosén, Oscar Olsson* och *Wigforss*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag ämnar inte ställa till med någon nykterhetsdebatt nu i riksdagens elfte timme, och det var lika omöjligt att i statsutskottet försöka vinna gehör för de synpunkter, som de bägge nykterhets- grupperna gjort sig till tolk för rörande dessa Kungl. Maj:ts åtgärder. Men det måste till slut för oss, som stå bakom dessa motioner, bli huvudsaken, att det inte vidtogs några ändringar i förordningen i år, innan någon utredning kunnat komma till stånd. På den ståndpunkten har ju även statsutskottet ställt sig, och följaktligen ha vi på den punkten uppnått vad vi önskat.

Men det är en punkt till, där vi ha ansett, att riksdagen borde kunnat ställa sig i någon mån tillmötesgående mot våra krav. Om vi se på vad det här gäl- ler, så finna vi, att Kungl. Maj:t i detta fall har frångått meningen med de bestämmelser, som 1926 års riksdag antog beträffande statsverkets fond av rusdrycksmedel. Det är alldeles säkert, att man år 1926 inte tänkte sig möj- ligheten av att försök skulle komma att göras att på rusdrycksmedelsfonden överflytta anslag, som förut utgått av andra statsinkomster. Så har skett re- dan en gång förr, nämligen vid 1928 års riksdag, men då gällde det endast 50,000 kronor, en rätt så obetydlig summa, och likväl varnades det i debatten bestämt för ett vidare fortskridande på den vägen. Man kan kanske inte säga så värst mycket om att en finansminister i nuvarande svåra statsfinansiella

Om utredning
rörande rus-
drycksmedels
användning
i budgeten
m. m.
(Forts.)

läge i år har gått vidare fram på den vägen, ehuru man ju hade hoppats, att något sådant inte skulle ha skett med hänsyn till den nu sittande regeringens inriktning i fråga om nykterhetslagstiftningen.

I den motion, som har väckts av herr Bårg och mig, ha vi opponerat mot att låta rusdrycksmedelsfonden betala kostnader, som uppenbarligen enligt riksdagens år 1926 uttalade mening icke borde utgå på det sättet. Som exempel kan jag nämna överflyttandet på rusdrycksmedelsfonden av ersättningen till vissa städer och köpingar för indragna brännvinsförsäljningsmedel, som, om förslaget nu går igenom, helt naturligt ganska snart torde dra med sig också frågan om att på rusdrycksmedelsfonden överflytta de 3,100,000 kronor, som utgöra ersättning till landsting och städer, vilka icke deltaga i landsting, för redan indragna brännvinsförsäljningsmedel.

Det är denna användning av rusdrycksmedelsfonden, som vi funnit synnerligen betänkligen och som vi därför motionerat om avslag på. Men, som sagt, det torde inte vara någon idé att här vilja driva den ståndpunkten och försöka att få kammaren att i dag vidhålla den mening, som riksdagen tydligen hade 1926 beträffande dessa medels användning.

Vad den rent finansiellt större frågan rörande medel för statsskuldens amortering beträffar, skall jag inte ens taga upp den nu i debatten. En sak, som jag emellertid håller på, är det krav, som i vår motion ställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte låta företaga en ingående utredning, att föreläggas 1932 års riksdag, dels om rusdrycksmedlens användning i budgeten, dels om avsättning av rusdrycksmedel till rusdrycksmedels- och amorteringsfonderna samt dessa fonders framtida uppgifter». Vi ha ansett, att denna utredning är nödvändig, innan vi gå fram för ändring av rusdrycksförsäljningsförordningen. Jag är glad, att herr statsministern nu kom in här i kammaren, och det är möjligt, att jag t. o. m. släpper vår motions krav på denna enda punkt. Det beror helt och hållet på den upplysning, som herr statsministern kan ge i denna fråga. När vi i statsutskottet höllo på, att denna utredning ändå ur nykterhetsfolkets synpunkt vore alldeles nödvändig, för att man skulle kunna ta ståndpunkt till den nästa år framkommande frågan om ändring i förordningen, så svarades det, att regeringen ju redan hade gått i författning om en sådan utredning. Det kunde vi reservanter i utskottet inte finna, men är det på det sättet, att statsutskottet har rätt, så är ju saken klar. Så vitt vi kunnat finna, talas det i propositionen bara om en utredning, som »är avsedd att så bedrivs, att det skall bliva möjligt att på grundval därav vid höstens statsregleringsarbete överblicka behovet av fortsatta avsättningar till fonden för statsskuldens amortering för täckande av eventuellt erforderliga nedskrivningar av statens lånemedelskapital». Det är gott och väl, men det är inte endast det vi begärt i vårt utredningskrav, utan huvudsaken i vårt utredningskrav är frågan om rusdrycksmedlens användning.

Har nu statsutskottet rätt i de antydningar, som framkommo i debatten, att regeringen verkligen ämnar företaga den begärda utredningen och att detta ligger i vad regeringen sagt, ja, då är jag belåten, och då skall jag inte göra något yrkande, om detta kommer i riksdagens protokoll. Men kan jag inte få klart besked på den punkten, måste jag yrka, att punkten II) a) i utskottets utlåtande får den ändrade lydelse, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte låta företaga en ingående utredning» etc., som är av motionärerna föreslagen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet endast yrkats, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till sista punkten i motionerna I: 101 och II: 144.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övertvägande ja besvarad.

Om utredning rörande rusdrycksmedels användning i budgeten m. m.
(Forts.)

Föredrogos statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag rörande avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922; samt

nr 172, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av viss del av allmänna arvsfondens rätt till danaarv efter Erik Magnus Edvard Svedbom jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos bevillningsutskottets memorial:

nr 45, med förslag till förordning om tillfällig skatt å bensin, som finnes i riket; och

nr 46, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitade biträden.

Vad utskottet i dessa memorial hemställt bifölls.

Föredrogos bankoutskottets memorial:

nr 52, angående viss gratifikation m. m. åt de hos riksdagens kamrar och utskott samt i riksdagens kansli anställda vaktmästarna; och

nr 53, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott.

Vad utskottet i dessa memorial hemställt bifölls.

Vid föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs särskilda utskottets memorial nr 2, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande särskilda utskottets utlåtande nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående huvudgrunderna för en rättegångsreform samt i anslutning därtill väckta motioner.

I detta memorial hade utskottet anmält, att utskottet funnit kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande nämnda utlåtande icke kunna sammanjämkas.

På gjord proposition lades förevarande memorial till handlingarna.

Herr **Lindhagen** erhöll härefter på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med dagens beslut om sammanjämkning i huvudgrunderna för en rättegångsreform har inletts avslutningen till ett sedan 1810 pågående utredningsarbete. Meningsbrytningarna ha på senare tider till det yttre stått emellan vad man kallat skriftlighet och muntlighet. Dessa skira, dogmatiska täckelser

Ang. de beslutade huvudgrunderna för en rättegångsreform.

Ang. de beslutade huvudgrunderna för en rättegångsreform.
(Forts.)

ha dock icke kunnat betvinga livets kamp för realiteterna. Åtskilligt värdefullt har vunnit beaktande, som kunnat inrymmas under båda systemen men länge förvägrats den gällande ordningen, såsom en bevisningslag, parternas personliga hörande och en koncentration av förfarandet vid underrätterna. Tendenser ha icke saknats att, såsom väl bör ske, söka fasthålla skriftlighetens och muntlighetens ömsesidiga fördelar med undanträngande av bådas olägenheter. Med andra ord att rättvist fördela dagarna och skuggorna. En ny lära går emellertid ogärna till rätta med sig själv. I riksdagens beslut ha enligt min uppfattning insmugit sig åtskilliga äventyrligheter. Under rättssäkerhetens namn ha även bibehållits bestående brister i rättssäkerheten och tillagts nya risker.

Den nuvarande världsordningen kan icke undgå att avspegla sig i lagarna. De förbättringar, som utgå från denna ordning, komma att röra sig mera på ytan med bibehållande av tidens väsende. Det är hög tid att erinra, huru som den västeuropeiska rättegångsreformen ej kan undgå att även skatta åt västerlandets merkantilism. Vi ha blivit ställda icke inför en demokratisk rättegångsreform utan inför en flodvåg av modernism med källsprången på höjderna. Vid sidan av ofarliga förbättringar, som komma det hela till godo, söker nämnda tidsströmning på ett ingalunda ofarligt sätt i viktiga avseenden så att säga avkristna demokratin även på detta område.

Man skulle, bildlikt talat, nästan kunna säga att uti dessa moderna reformsträvanden ligger tillika inkapslad en trustbildning mellan det högre juridiska ämbetsmannaståndet och de stora advokatfirmorna i syfte att rationalisera tidens processer om de stora äodelarna. På samma gång förläggas hos denna trustsammanslagning makt över domareutnämningarna och tillbörliga inkomster av de förnämligare advokaternas förvärvsarbete.

Sålunda ha nu även i vårt land talmännens klubbor fallit definitivt över en ordning, som i sina motiv i väsentliga delar och i förslagen icke oväsentligt inriktats på en anslutning till nämnda tidsföreteelser.

Våra underdomstolar äro i stort sett den första och sista instansen för de flesta rättssökande. Därtill komma de skaror, levande i rättsosäkerhet, vilka ej nå fram ens till underdomstolarna. Man skulle då kunna tycka, att dessa underdomstolar borde stärkas och förvandlas till de verkliga folkdomstolarna. Då kunde med än mera fog påstås, att en domstolsordning, som redan nu i sitt bristfälligare skick är god nog för flertalet av folk, även kan vara god nog för de rikare målen. Än mer ropar tiden efter en hjälpande hand åt de övriga rättslösa, för vilka rättegångsväsendet icke alls räcker till.

Om denna huvudsak i en rättegångsreform har det icke kunnat uppväckas någon diskussion inom de svenska statsmakterna. Tystnaden talar dock sitt mäktiga språk. Det enda som förekommit är emellertid, att de i norska och danska lagstiftningarna begynnande stegen mot en sådan hänsyn genom förlikningsråd med domsrätt och förhör endast med parterna personligen blivit på utskottets förslag definitivt avvisade. Inför detta inslag anses vi ej behöva stanna ens i betänksamhet, det bör såsom i alla avseenden olämpligt redan nu omedelbart förkastas.

Vad därefter angår muntlighetens oro för skriftligheten och sin tilltro till sig själv kan den också tillfyllest förklaras. All maktutvidning och således även förtrustningar ledas vanligen av ett inre behov att finna ideella bevekelsegrunder för vakthållningen även kring våra läror och intressen.

Icke kan väl muntlighet skapa större rättssäkerhet, som betingas av helt andra faktorer. Icke kan väl, som det likaledes göres gällande, målens föredragning av rättsbildade advokater nödvändigtvis vara den yppersta utvägen för sanningens uppdagande. Advokatens uppgift måste vara att förgöra sanningen, i den mån den förirrat sig till den motsatta sidan, och bakom står ju för advokaten liksom för oss alla det privata förvärvsarbetet.

Särdeles farligt, såvitt jag förstår, är att vissa nu beslutade riktlinjer i organisationen icke visa framåt utan tillbaka. De vingklippa stadsbefolkningens nuvarande inflytande på valet av sina domare och omöjliggöra således ett dylikt inflytande även för lantbefolkningen. Man äventyrar folkdomstolarnas fulländning genom att förutsätta domsagornas enmansdomaresystem såsom förebild för en framtida enhetlig domstolsorganisation, och redan nu vingklipper man de små rådhusrätternas nuvarande domstolsorganisation.

Ang. de beslutade huvudgrunderna för en rättegångsreform.
(Forts.)

Ett kollegialt domstolssystem stärker ju rättssäkerheten och möjliggör ökat inflytande för lekmannaelementet. Riktlinjerna sätta parternas personliga hörande i efterhand såsom beroende för mycket på domstolens uppfattning om behovet. De medgiva att huvudförhandlingen även kan äventyra viktiga bevismedel. Andra kammaren har i fråga om förfarandet i hovrätterna förordnat att göra detta dyrare och minska tillträdet till dem för ett stort antal parter för muntlighetens skull. I sammanhang därmed har även förordats en klasskillnad mellan målen byggd bland annat på deras ekonomiska värde. En motsvarighet således till mentaliteten för den omstridda summa revisibilis eller ett värde av 1,500 kronor för rätt att söka högsta domstolen.

Det är således med de nu antagna riktlinjerna ännu långa vägar och åtskilliga irrgångar fram mot sanningen. Den nuvarande världsordningen med dess maskinkultur, teknik och rationalisering kastar sin skugga över målen. Ett rikt fält öppnar sig för ett bemödande även för rättsskipningens omdaning genom demokratiska riktlinjer för en rättegångsreform.

Vid föredragning av särskilda utskottets memorial nr 3, angående arvode åt dess sekreterare m. fl., bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 81, i anledning av väckt motion om avskrivning av vissa statens fordringar hos Kilaåns regleringsföretag;

nr 82, i anledning av väckt motion om anvisande av vissa belopp till Sotbroäckens regleringsföretag; samt

nr 83, i anledning av väckt motion om anvisande av vissa belopp till Storängsbäckens vattenavledningsföretag.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 84, i anledning av väckt motion om ytterligare anslag till utredning angående vattenavdikning från Emåns vattenområde.

Om utredning ang. vattenavdikning från Emåns vattenområde.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 108 av herr *Anderson, Erik* m. fl. och II: 216 av herr *Heiding* m. fl., hade hemställts, att riksdagen till en allsidig utredning och undersökning rörande vattenavledning från utefter Emån befintliga, av översvämningar hemsökta marker måtte anvisa ett ytterligare belopp av 20,000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 108 och II: 216 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Anderson, Erik: Herr talman! Jag har jämte några andra ledamöter av kammaren i denna fråga väckt en motion, däri vi hemställa, »att riks-

Om utredning
ang. vatten-
avdikning
från Emåns
vattenområde.

(Forts.)

dagen till en allsidig utredning och undersökning rörande vattenavledning från utefter Emån befintliga, av översvämningar hemsökta marker måtte anvisa ett ytterligare belopp av 20,000 kronor.»

Dessa översvämningar torde stå i samband med de under den senaste tiden företagna utbyggnaderna av Emåns källsjöar, vilka reglerats för kraftändamål. Jordbruksutskottet har icke kunnat tillstyrka bifall till vår framställning, och det är icke min mening att på något sätt förebrå utskottet för denna dess ställning. På grund av ett avstyrkande yttrande, som avgivits av lantbruksstyrelsen, har utskottet icke ansett sig böra förorda något positivt steg i den riktning, som vi hava föreslagit. Ärendet var emellertid föremål för behandling av föregående års riksdag. Vid 1930 års riksdag föreslog den såvarande jordbruksministern, att riksdagen måtte anvisa dels 4,000 kronor och såvart bidrag till en utredning och undersökning rörande vattenavledning från Emåns vattenområde och dels 50,000 kronor för motsvarande utredning rörande Helgeåns vattenområde. Jordbruksutskottet tillstyrkte i sitt utlåtande den kungl. propositionen, och riksdagen beslöt därefter bevilja de föreslagna beloppen.

Ehuru de av Emån och Helgeån översvämmade områdena äro av samma storleksordning, och jag vågar påstå, att områdena vid och omkring Emån torde vara av större omfattning än områdena utmed Helgeån, beviljade riksdagen för undersökning och utredning rörande vattenavledning från Emån endast 4,000 kronor mot 50,000 kronor, när det gällde Helgeån. Anledningen härtill är givetvis att söka i olikheten beträffande omfattningen av de undersökningar, som respektive länsstyrelser föreslagit. Länsstyrelsen i Kristianstads län har föreslagit en allsidig utredning av såväl orsakerna till som sättet och möjligheterna för att kunna undanröja de påtalade olägenheterna. Däremot har länsstyrelsen i Kalmar län endast föreslagit utredning om orsakerna. Den har naturligtvis icke med det lilla belopp, som är anslaget, 4,000 kronor, kunnat sträcka sig längre. Det nuvarande anslaget till undanröjande av de olägenheter, som föreligga, räcker icke till en allsidig utredning och undersökning, såsom vi i vår motion föreslagit.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande ställt sig avvisande till vår hemställan och sagt, att det för närvarande må vara nog med den utredning, som är anbefalld. Vi ha i vår motion påvisat, att en utredning, som sålunda skulle företagas i två etapper, blir mycket dyrbarare och kommer att fördröja arbetet rätt avsevärt.

Under ärendets handläggning såväl förra året som innevarande år ha olika myndigheter uttalat sig i frågan. Så t. ex. ha lantbruksingenjören i Kalmar län, länsstyrelsen i samma län och lantbruksstyrelsen uttalat sig, och dessutom har även departementschefen under förra året uttalat sig i frågan. Av samtliga dessa yttranden framgår, att en utredning är önskvärd icke blott beträffande orsakerna till översvämningen utan även rörande medlen för skadornas avhjälpan.

Det av 1930 års riksdag beviljade beloppet å 4,000 kronor avser emellertid endast en utredning rörande orsakerna, såsom jag förut nämnt.

Av skäl, som jag redan framhållit, nämligen att vi ha den uppfattningen, att utredningen blir dyrbar, om den skall ske i två etapper och att en dyrbar tid kommer att gå förlorad, hade det varit önskligt, att riksdagen redan i år hade beviljat det ytterligare belopp å 20,000 kronor, varom vi i vår motion hemställt.

I första rummet vill jag framhålla det skälet, att en dyrbar tid kommer att gå förlorad, ty ett dröjsmål är för närvarande ganska ödesdigert. Den översvämning, som i år hemsökt de orter, det här gäller, har varit ganska ödesdiger. På hela det översvämmade området, 6 å 7,000 tunnland, har all höstgröda blivit förstörd och gått förlorad, och dessutom kan vårsådden, om någon sådan kan

komma i fråga, icke företagas förrän fram i juni. Det är klart, att det icke kan bli fråga om någon kärnskörd, utan skörderesultatet för året måste redan betecknas som misslyckat.

Nu kan man icke nog förvåna sig över lantbruksstyrelsen. När det är fråga om avdikning eller torrläggning av myrmarker, beviljar man rätt avsevärda anslag för att få ett par trehundra tunnland torrlagda och lagda under plog, men när det gäller att rädda från förintelse eller förstörelse 6 å 7,000 tunnland redan odlad jord, vill man icke göra någonting.

Befolkningen har på grund av den hemsökelse, som övergått densamma, råkat i en svår ställning; dess ekonomiska ställning var svår förut, och genom den förödelse, som övergått orten, har läget blivit nästan tröstlöst.

Jag anser emellertid, att det icke lönar sig att mot ett enhälligt utskott framställa något yrkande om bifall till motionen. Emellertid säger utskottet i slutet av sitt utlåtande följande: »Utskottet är övertygat att Kungl. Maj:t skall hava sin uppmärksamhet riktad på ifrågavarande bekymmersamma förhållanden samt vidtaga de åtgärder, vartill omständigheterna kunna anses böra föranleda».

Med anledning härav ber jag att få hemställa till vederbörande jordbruksminister, att han ville hålla ett vaket öga på företeelserna därnere och att han vid fullföljandet av utredningen icke ställer sig avvisande utan visar sig ha förståelse för saken.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

I herr Erik Andersons yttrande instämde herr *andre vice talmannen* samt herrar *Wagnsson, Johan Bernhard Johansson* och *Roos*.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Hjärtåns regleringsföretag i Jönköpings län, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 86, i anledning av väckta motioner angående inrättande av en mejeriernas prisregleringsfond.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 1—8 i första kammaren av herrar *Johansson, Johan*, och *Larsson, Johan August*, samt nr 311 i andra kammaren av herr *Andersson* i Dunker, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till inrättandet av en mejeriernas prisregleringsfond för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 8 miljoner kronor att användas och fördelas på sätt Kungl. Maj:t ägde närmare bestämma.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 168 och II: 311 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Tjällgren* och herr *Andersson* i Grimbo, som på åberopade grunder ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte med anledning av motionerna I: 168 och II: 311 anhålla om skyndsamt utredning om och på vad sätt staten borde lämna sin medverkan till inrättande av en mejeriernas prisregleringsfond i syfte

Om utredning
ang. vatten-
avdikning
från Emåns
vattenområde.
(Forts.)

Om inrättande
av en meje-
riernas pris-
regleringsfond.

Om inrättande
av en meje-
riernas pris-
regleringsfond.

(Forta.)

att åstadkomma ett stabilare och för producenterna gynnsammare prisläge för smör.

Herr Johansson, Johan: Herr talman! Den politiska fråga, som förra året tilldrog sig den allra största uppmärksamhet här i landet och som särskilt systerstaterna oss här i riksdagen, var frågan om stödet till jordbruket. Härvid riktade sig den jordbrukande befolkningen särskilt till statsmakterna med förhoppning, men även med oro i väntan på det beslut, som statsmakterna skulle komma att fatta i fråga om stöd åt de jordbruksidkande folkgrupperna.

Det kan icke vara nödvändigt att vid detta tillfälle fördjupa sig i de förhållanden, som förorsakat det nuvarande kristillståndet inom jordbruket. Jag vill endast erinra om särskilda utskottets utredning förra året om krisläget. Det framgick ganska tydligt av denna utredning, att läget inom jordbruket i allvarlig grad försämrats. Stickproven över jordbrukarnas inkomster tydde på, att stora massor jordbrukare leva under ekonomiska villkor, som äro så bekymmersamma, att andra samhällsklasser ha svårt att föreställa sig det verkliga läget. Detta torde till en del grunda sig på bristande insikt om graden av de nu rådande ekonomiska svårigheterna.

Jag skall icke förringa betydelsen av de stödåtgärder, som förra året genomfördes. Inmalningsbestämmelserna, kompletterade med regeringens avtal med vissa kvarnar om reglering av spannmålspriserna, ha förvisso varit av stort värde för de jordbrukare, som haft möjlighet att avyttra sin brödspannmål till avtalsenliga priser.

Jag vill i detta sammanhang erinra om, att det vidtogs av riksdagen ytterligare åtgärder för mejerihanteringens och smörexportens främjande. Sålunda beviljades anslag till förbättring av mejerihanteringen i organisatoriskt och merkantilt avseende samt till upplysnings- och konsulentverksamhet, en statens mejerilånefond bildades för anläggning och modernisering av andelsmejerier, och medel ställdes till förfogande för kyl- och kontrollstationer m. m.

Med hänsyn till de stora ekonomiska intressen, som mjölkhanteringen representerar för jordbruket, är det med tillfredsställelse man konstaterar ett ökat intresse från riksdagens sida på ifrågavarande område. Härvid bör särskilt omnämnas det anslag, som avser att främja jordbrukarnas föreningsrörelse. Jag vill därvid särskilt betona, att det för jordbrukarna måste bli en ounggänglig uppgift att med all kraft verka för organiserandet av en målmedveten föreningsverksamhet med uppgift att i görligaste mån undanröja de missförhållanden, som finnas på livsmedelsdistributionens område, och bättre än nu sker betjäna såväl producenter som konsumenter samt för jordbrukarna själva bli ett medel till självhjälp, så att vi på detta område må slippa att titt och ofta springa till statsmakterna och be om hjälp och ideligen göra misräkningar.

Emellertid kunde de i följd vidtagna åtgärderna icke få omedelbart prispförbättrande verkningar, och de avsågo icke heller detta. Redan förra året började dock den våldsamma nedgången i priserna på animaliska livsmedel. Rådet till jordbrukarna att övergå till animalisk produktion, när spannmålsodlingen icke längre lönade sig, var redan förra året av mycket tvivelaktigt värde med hänsyn till de faktiska förhållandena. Var priset på spannmål hösten 1929 katastrofalt, har sedan dess det vikande prisläget för animaliska produkter varit lika ödesdigert, ja, med hänsyn till de allomfattande verkningarna av detta prisfall för såväl det större som det mindre jordbruket ännu ödesdigrare. Krisens förödande verkningar ha härigenom nått hela den samlade jordbruksbefolkningen. Framställningen av mjölkprodukter är för jordbruket i dess helhet ekonomiskt sett av den största betydelse.

Inser man betydelsen därav, och vill man åstadkomma ett verkligt stöd för jordbruket i dess nuvarande prekära läge, och vill man verkligen hjälpa, måste

åtgärderna icke blott syfta till en bättre kvalitet och dylikt, som riksdagen förra året fattade beslut om, utan de måste även inrikta sig på att verka prisreglerande.

En förändring av prisnivån för mjölk berör såväl de stora jordbrukarna som de små och jordbrukarna i landets bördigaste trakter likaväl som jordbruket i avlägsnare och kargare områden. Här kan man väl inte gärna beskäftigt dela upp jordbrukarna i norrlänningar och sydlänningar, och mjölkproduktionen ägnar sig därför mer än någon annan åtgärd såsom grundval för genomförande av en stödåtgärd för hela det svenska jordbruket.

Den bärande tanken i här föreliggande motion, som jag jämte andra ledamöter av riksdagen tillåtit mig väcka, är att genom påverkan av priset för en mindre del av varukvantiteten förändra prisnivån för hela kvantiteten på ett för producenterna gynnsamt sätt. Prisnivån för mjölkproduktionen rättar sig i stort sett efter prissättningen å exportsmöret, och med exportsmöret, som är den ena exportprodukten av mjölkproduktionen, regleras tillgången på och därmed även priset för den inhemska mjölkproduktionen. Visserligen har detta enorma prisfall ägt rum under sista året, men man får ha i minne, att detta prisfall blir särskilt kännbart, enär jordbrukarna under en följd av år utsatts för en ekonomisk utmattning.

Landets totala produktion av mjölk anslås till cirka 4,600 miljoner liter per år. Med utgångspunkt från smörpriset år 1929 skulle mjölkproduktionen representera ett värde av cirka 574 miljoner kronor, men år 1930 hade värdet fallit till cirka 465 miljoner kronor. Prisfallet har alltså betytt 110 miljoner kronor minskad inkomst för de svenska jordbrukarna under år 1930. Då prisfallet var 59 öre per kg. smör, motsvarar varje öres sänkning av smörnoteringen en inkomstminskning av 1.8 miljoner kronor.

År 1930 omfattade den svenska smörexporten i runt tal 27 miljoner kg. Under förutsättning, att för tillverkning av 1 kilogram smör åtgår 25.4 kg. mjölk — enligt 1928 års statistik — skulle för beredning av exportsmöret åtgå 686 miljoner kg. mjölk eller knappt en sjundedel av den samlade produktionen. Det pris, som erhålles för denna sjundedel, bestämmer emellertid i stort sett priset för all i landet producerad mjölk. Att denna sjundedel skall vara avgörande för vårt jordbruks viktigaste produkt anser jag emellertid vara orimligt.

Motionens syfte är ju, att åtgärder skola vidtagas i syfte att påverka prissättningen på just denna kvantitet. Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande över motionen framhållit, att vid obehindrad tillförsel av utländskt smör kunde förhållandena gestalta sig så, att svenskt smör med stöd av prisregleringen komme att utföras i allt större omfattning, under det att andra länder utnyttjade tillfället att utfylla det svenska smörbehovet, en situation, som givetvis bleve ohållbar. Denna lantbruksstyrelsens förmodan grundar sig emellertid på en oriktig tolkning av förslaget, då vi just påpekat, att till förhindrande av att grannländerna komme att draga nytta av prisregleringen vore det nödvändigt, att tullen å smör höjdes, varom vi även väckt motion. Anser sig riksdagen icke kunna gå med på en tullhöjning, kan dock prisregleringen tillämpas med pristillägg av högst 20 öre, motsvarande den nuvarande tullsatsens storlek, enligt samma principer som i motionen utvecklats.

I motionen ha vi påpekat, att minimigränsen för smörpriset borde sättas vid 2 kr. 40 öre per kg. för att lämna jordbruket erforderligt stöd. Lantbruksstyrelsen har för sin del anfört, att detta prisläge icke på något sätt är orimligt. Jämför man prisnivåns läge, finner man, att enligt grosshandelsindex hade smörpriset för år 1930 i medeltal bort vara 258 öre per kg., men det blev 227. Under de första tre månaderna detta år hade smörpriset i förhållande till grosshandelsindex bort vara drygt 2 kr. 40 öre — precis vad i motionen angivits — men det blev blott något över 2 kr. 10 öre.

Om inrättande av en mejeriernas prisregleringsfond.
(Forts.)

Om inrättande
av en mejeriernas pris-
regleringsfond.
(Forts.)

Jag skall tillåta mig återgiva ännu ett exempel på vad prissättningen å mjölk betyder för jordbrukarna. Antag att en ko lämnar 2,500 liter per år. (Detta tal är naturligtvis approximativt.) Sänkes mjölkpriset med 1 öre per liter, betyder detta en med 25 kronor minskad inkomst. Om medelnoteringen för smör år 1930 lägges till grund för en beräkning av den producerade mjölkens smörvärde och skummjölken värderas till 3 öre per liter, erhålles ett mjölkpris på c:a 12 öre per liter, och mjölkavkastningen per ko utgör då 300 kronor. Av dessa enkla siffror framgår, att 1 öres prissänkning innebär en minskning av lantbrukarnas inkomster med c:a 8 procent. Då intäkten för mjölken är den väsentligaste inkomstkällan för lantbrukarna, kan följaktligen 1 öres variation i priset å den försålda mjölken sägas i allmänhet innebära 8 procents förändring av inkomsterna för varje lantbrukare.

Erinra vi oss i detta sammanhang i vilken grad smörpriset sjunkit från 1929 till innevarande år, så finna vi en minskning av över 1 krona per kg. Vad betyder detta i minskade inkomster? Om vi utgå från att en ko mjölkar 2,500 liter, så blir det en minskad inkomst av 100 kronor, räknat efter 4 öre per kg. smör. En lantbrukare som har 10 kor har härigenom fått en minskad inkomst av inte mindre än 1,000 kronor. Det är en avsevärd minskning för honom, och under nuvarande förhållanden måste jordbrukaren tillförsäkras någon inkomst, inte minst på jordbrukets viktigaste produktionsgren, nämligen mjölkproduktionen och mejerihanteringen.

I motionen påpekas, att man får gå tillbaka ända till 1880 för att finna ett smörpris i vårt land, som understiger det nuvarande. Den senaste smörnoteringen i Malmö — det är den jag talar om här — är i dag 185, men den har tidigare varit nere i 179. Sedan 1880 har smörpriset endast vid två tillfällen varit lägre än det nuvarande. År 1880 var det högst 264 och lägst 195, och medelnoteringen var 233. Jag skall inte uppta tiden med att återge alla dess siffror, men sedan 1880 är det endast vid två tillfällen noteringen varit lägre, nämligen 1890 och 1900. 1890 som är den lägsta siffra vi kunna peka på, nämligen 147, och 1900 var det 174. Från och med 1910 har smörpriset varit över 2 kronor pr kg. i medeltal om året. Man torde efter dessa siffror, herr talman, då man måste göra jämförelse med 1880, en tid då helt andra betingelser rådde, kunna beteckna det nuvarande läget för jordbrukets viktigaste produktion såsom fullständigt abnormt och helt enkelt mördande ekonomiskt sett. Vad som jag härvidlag måste peka på som en försvarande omständighet är, att medan jordbrukaren ser sina inkomster minskade med hälften, ligger det utanför hans möjligheter att minska en del av sina utgifter. Det som trycker hårdast är skatter och löner, och på dem kunna vi inte inverka, dessa utgifter äro sterila och fastlåsta. Jordbruket beskattas ju inte efter inkomst och förmåga, utan efter höga taxeringsvärden och högsta möjliga relationstal, som föga harmonierar med nuvarande pris på oskummad mjölk, som torde vara 6.5 å 7 öre per liter. Särskilt de jordbrukare som äro hänvisade till att exportera sitt smör få stark känning av att mjölklikviderna stå föga i överensstämmelse med de höga taxeringsvärdena. De många bevillningar vi för närvarande ha på jordbruksfastigheter äro till stor del luftbevillningar.

En av de drygaste utgifter vi ha är lönerna. Lönen för lantarbetarna är nu uppe i ett indextal av 182 utöver 1913. Under förkrigstiden kostade en dräng i lön ungefär 100 kg. smör. Nu få vi producera 400 kg. smör för att kunna betala dränglönen. Enligt särskilda utskottets utredning förra året äro lantkommunerna de hårdast skattetyngda, och jordbruket är särskilt pressat av skattebördor. Jag hänvisar till det nuvarande vägunderhållet och de höga taxorna på kraft och lyse. Men det är inte nog med detta. Vad som drabbar hårdast och är det största missförhållandet är efterkrigstidens bristande jämviktsläge. Jordbruket skall helt anpassa sig efter den fria pris-

bildningen och världsmarknadens prisläge. Det är tillgång och efterfrågan som helt reglerar prisen på jordbrukets nyttigheter. För de nyttigheter som jordbrukaren skall köpa är emellertid prisläget fastlåst. Där har man en helt annan prisnivå, och jag måste säga, att det är ett oeftergivligt krav på jordbrukarhåll, att jämviktsläget snarast blir reglerat. Det måste bli en utjämning, ty trycket blir i det långa loppet för näringslivet och särskilt för jordbruket olidligt. Man måste förstå, att det finns en gräns för jordbrukarens möjligheter att inskränka sina behov. Att arbeta och spara hjälper inte, och statsmakterna måste här ge det stöd, som av behovet rättvisligen är påkallat. Det vore önskvärt, herr talman, att när man tar ställning till jordbruksbefolkningens alltid blygsamma behov, man mäter, väger och prövar skäligheter på samma sätt som när det gäller andra grupper. När jordbruksbefolkningen befinner sig i ett bekymmersamt läge, bör man inte se företeelserna från den soliga sidan eller ha söndagsansiktet för ögonen utan den vardagliga verkligheten. Jag har haft tillfälle att besöka jordbrukshemman i skilda delar av landet. Man märker där alltmer hur modlösheten griper omkring sig, blandad med en viss bitterhet. Både man och hustru och barn äro flitiga arbetare, men det batar nu föga. Genom de reducerade inkomsterna blir det svårare och svårare att förränta skulderna, och så blir det ökad skuldsättning. Man märker hur de anstränga sig för att slippa gå ifrån sina hem. Då man känner läget för många, är det ett under, att de kunna hålla sig kvar, men man tar på de sista reserverna, man realiserar djur och de skogspinnar man har kvar, man underlåter att skaffa nya saker i huset liksom maskiner och redskap i stället för det som slitits ut. En gammal jordbrukare, som är känd för att inte klaga i tid och otid, yttrade: »Jag har aldrig varit med om värre tider. Svårt var det på 1880-talet, som jag mycket väl kommer ihåg, men nu sedan priset på smör och fläsk och ägg sjunkit under förkrigstidens, får man inte finanserna att gå ihop, om man så vore en Kreuger, och blir det inte snar ändring stå vi en var på huvudet.» Hos den idoga befolkning som vi ha inom jordbruket och som givit goda prov på lojalitet svalnar kärleken för det samhälle, som inte ger den flitige och gode arbetaren lön för mödan, så att han har en människovärdig existens.

Till sist må jag också peka på, trots att det är i riksdagens elfte timme, att den blomstring på det andliga och materiella området, som vi kunna glädja oss åt i det här landet, liksom den höga kultur, inte minst på det sociala området, som vi ha råd att alltjämt hålla oss med, uppehålles till stor del — det är ingen överdrift att säga — på jordbrukets bekostnad. Det är jordbruksbefolkningens arbete och sparsamhet och dess synnerligen små krav på samhället, som gjort att vi kunnat hålla denna höga sociala utveckling och haft råd till det. Nu skjuter man på hjälpen undan för undan, till dess ett sammanbrott sker, men jag måste fråga mig, varför man skall framtinga ett sådant, när man med mycket blygsamma åtgärder från statsmakternas sida kunde bringa hjälp eller lätta, blott det sker i tid. Blir det ett sammanbrott, så kommer detta att få oerhört svåra oöverskådliga konsekvenser, socialt såväl som ekonomiskt; och jag kan inte hjälpa, att jag måste säga, att vad som skett och sker på grund av det bristande jämviktsläget är ingenting annat än en successiv utsugning och en maskerad konfiskation av den jordbrukande befolkningens egendom.

Ja, herr talman, jag har kanske alltför länge upptagit kammaren, men jag har ansett mig böra understryka den stora betydelse som de tankar verkligen ha, som jag framburit i min motion. Om riksdagen ville behjätta detta, skulle det bli en verklig hjälp för jordbruket. Man måste se denna stödaktion i ett större och vidare sammanhang än stödet enbart åt spannmålsodlingen, som i och för sig är behjärtansvärt. Med hänsyn till frågans läge kommer jag att

*Om inrättande
av en meje-
riernas pris-
regleringsfond.
(Forts.)*

Om inrättande
av en meje-
riernas pris-
regleringsfond.
(Forts.)

inskränka mig till ett yrkande om utredning. Därmed borde de värsta betänkligheterna, som uttalats av dem, som avstyrkt förslaget, kunna övervinnas. Jag vill också påpeka, att den föreslagna anordningen icke kan jämföras med exportpremier. Den åsyftar att utjämna priset å mjölken genom att vid vissa abnormt låga prislägen verka stödjande för det svenska jordbruket. Här föreligger enligt min mening ett förslag förtjänt av beaktande, ett förslag som bättre än de flesta andra stödåtgärder skulle bringa jordbruket direkt hjälp. Till utlåtandet är också fogad en reservation. Läget är ju sådant att man kunde ha fullt fog för att yrka bifall till motionen, men ett dylikt yrkande är ju fullständigt hopplöst, och jag skall därför inskränka mig yrka bifall till den vid utlåtandet av herrar Tjällgren och Andersson i Grimbo fogade reservationen. Nu är ju frågan redan avgjord genom att den fallit i andra kammaren, men det är min tro och min övertygelse, att frågan vid den votering, som jag kommer att begära, skall falla framåt och att statsmakterna, i främsta rummet den nuvarande jordbruksministern, ägnar denna fråga all möjlig uppmärksamhet och kommer att vidtaga alla möjliga åtgärder för att stödja den animaliska produktionen, särskilt mjölkhanteringen, som äro i hög grad av behovet påkallade.

Herr talman, jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Sederholm: Då jag här kommer att yrka bifall till utskottets hemställan, så grundar sig detta yrkande inte på ett underkännande av de motiv, som den siste ärade talaren framförde i sitt yttrande, liksom inte heller på dem han anfört i motionen. Jordbrukets nödläge och jordbrukarnas stora svårigheter, inte minst för den animala produktionen, äro nu så allmänt erkända, även utanför jordbrukarnas led, att man här inte behöfver förutsätta något bemötande eller något bestridande av dessa förhållanden. Mitt yrkande kommer i stället att grunda sig på ett bedömande av den föreslagna utvägens framkomlighet och lämplighet som statsåtgärd.

Motionerna gå ut på, att staten skall lämna ett supplementärt anslag för att fylla ut det smörpris, som understiger 2 kr. 40 öre. Det föreligger från motionärernas sida en mycket summarisk kalkyl, som slutar på ett belopp av 8 miljoner kronor. Lantbruksstyrelsen har även summariskt gjort en motsvarande beräkning, och den slutar på 13 miljoner. Det är väl ändå knappast förenligt med nödig försiktighet vid handhavande av statens medel att på sådana utredningar och sådana förslag bevilja ett anslag, som rör sig om så stora och så skiftande belopp. Vidare har lantbruksstyrelsen framhållit, att en åtgärd sådan som denna lätt nog skulle komma att medföra utrikespolitiska betänkligheter och olägenheter, därigenom att den skulle betraktas som och få karaktären av exportpremie och medföra komplikationer i vår handelspolitiska förhållande till främmande makter. Detta har synts utskottet vara en synnerligen vägande farhåga. Emellertid har nu den siste ärade talaren inte påyrkat vad i motionerna är föreslaget, nämligen införande av denna prisreglering, utan endast begärt en skyndsamt utredning om på vad sätt staten bör lämna sin medverkan till inrättande av en mejeriernas prisregleringsfond i syfte att åstadkomma ett stabilare och för producenterna gynnsammare prisläge för smör. Jag vill erinra om, att på grund av förra riksdagens initiativ särskilda åtgärder vidtagits för organisation av mejerierna i syfte att åstadkomma en samverkan dem emellan, och staten har lämnat särskild anslag för att främja ett sådant arbete. En prisregleringsfond sådan som den nu föreslagna kan man väl knappast tänka sig komma till stånd annat än genom en sådan samverkan mellan mejerierna, eventuellt med något statsunderstöd i större eller mindre utsträckning. En utredning om mejeriorganisationen pågår för närvarande, anförtrödd åt jord-

bruksutredningen. Kungl. Maj:t har redan sin uppmärksamhet riktad på frågan och har även lämnat särskilt anslag till utredningen, som utom genom jordbruksutredningen även företages av lantbrukssällskapet. Något särskilt påpekande och någon särskild skrivelse från riksdagens sida synes under sådana förhållanden inte vara påkallat. Därest den nu föreslagna vägen i en eller annan form skulle kunna visa sig vara framkomlig, ha de organisationer som syssla med saken nu fått sin uppmärksamhet riktad på densamma, så att någon särskild hänvändelse i detta avseende synes obehörlig.

Under sådana förhållanden och då därtill kommer att en skrivelse från riksdagens sida nu i varje fall inte kan komma till stånd genom andra kammarens avslag, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson, Johan August: Herr talman! Utskottets representant sade att motionärerna inte gått fram med nödig försiktighet, och utskottet anför på sidan 26, att riksdagen i föl på samma grunder avvisade ett förslag om 33 miljoner kronor för liknande ändamål. De 33 miljonerna var ju en stor summa, men om man sätter den i samband med det faktum, att jordbruket, enligt vad som framkommit ur tullkommitténs utredning, är underkompenserat i skydd gentemot industrien med minst 35 miljoner åligen och när nu jordbrukets indextal står i 97, alltså under 1913 års nivå och riksdagen för några dagar sedan fastslått dyrtidstilläggen till minst 160, så talar detta för att en utjämning ovillkorligen måste ske på ett eller annat sätt i en snar framtid. Vi göra inte anspråk på att motionen är så i detalj utformad, att den i befintligt skick kan bifallas, men vi hade hoppats, att utskottet visat den så pass stort intresse, att den kunnat bliva hänvisad till jordbruksutredningen. Vi hava klart för oss, att bakom denna motion ligger en viss idé, och den idé är att man måste söka få fram ett eller fastslå ett indextal för jordbruket, varunder det inte får sjunka. Den motion, som avfärdades förra året, gick rakt på sak och fordrade, att jordbruket skulle kräva vad som rätteligen tillkom detsamma, och då kom man till dessa 33 miljoner. Ett mjölkpris av 15 öre, som då föreslogs, garanterar ju ett smörpris av 3 kronor, men dessa 15 ören beröra inte handeln med mjölk i städer, industriköpingar och municipalsamhällen — där är ju priset i regeln 15 öre och därutöver — utan detta pris berör den stora egentliga landsbygden, där det runmärkta exportsmöret är allmänt prisbildande. Nu ha vi gått ned i vår fordran från 3 kronor till 2 kronor och 40 öre, och då har man utgått ifrån att 24 kg. mjölk åtgå till 1 kg. smör. Räknar man efter, kommer man då ner med mjölkpriset till 10 öre per liter. Det är ju ett våldsamt fall från i föl — 3 kronor till 2 kronor och 40 öre. Nu har smörpriset ytterligare sjunkit från 2:40 till 1:79 som reservanterna erinra om i utlåtandet. Där ser man vidare att medelnoteringen 1930 var 2:27, 1929 2:87, 1928 2:94, 1913 2:13, 1910 2:—, 1900 1:92, 1890 1:83, 1880 2:33. Alltså var smöret dyrare för 50 år sedan än nu. När man nu vet huru alla omkostnader stigit, kan man ju inte förvånas över att jordbrukarna fordra att något nu snart göres för att en utjämning sker. Jag erinrar om vilka summor, som anslagits till arbetslöshet, till städernas bostadskassa, till kreditkassan, till tjänstemännens avlöning genom för hög index o. s. v. Det blir 100-tals miljoner, men när nu här begäras cirka 8 miljoner för att hindra ytterligare fall och för att upphjälpa jordbrukets köpkraft, får man höra att man inte går fram med nödig försiktighet. Jag skall inte neka till att de stödätgärder, som beviljades förra året, hade sin betydelse vare sig vi räkna dem till 11.4 miljoner eller 14 miljoner, men de ha ganska ojämnt kommit jordbruket till del.

De 7.9 miljoner kronor, som utanordnades till betodlingen, ha blott kommit vissa delar av landet till godo, nämligen dem, som odla sockerbetor. Men den

Om inrättande av en mejeriernas prisregleringsfond.
(Forts.)

Om inrättande
av en meje-
riernas pris-
regleringsfond.
(Forts.)

spannmålsreglering, som sedan genomfördes, har på grund av bestämmelsen om hektolitervikten medfört, att ungefär samma trakter i landet, som kommit i åtnjutande av sockersubventionen, också kommit i åtnjutande av spannmålsregleringens fördelar.

Jag vill påminna om att lantbrukarna på det sydsvenska höglandet samt i landskapen runt om Väneren inte ha kunnat sälja någon råg till pris över 11 öre per kg. före jul. Både råg och vete där har inte hållit den stipulerade hektolitervikten och därför inte kunnat säljas. Havren har under samma tid inte kunnat säljas till högre än 8 öre och mejerierna avräkna med 7 öre litern för mjölken, och fläsket, som längst hållit sig, är nu också nere. När vi alltså kunna konstatera, att alla våra produkter ligga under 1913 års prisnivå, och samtidigt veta, att den in-tecknade skulden på jordbruket nu är mera än dub-belt så hög som 1913, är det inte svårt räkna ut att ställningen synes mer och mer förtvivlad. En gammal man yttrade: Jag har försökt sälja gården, men nu vill ingen betala mig så att jag kan göra rätt för mig. Och vart skulle vi förresten sedan ta vägen. Amerika tar inte längre emot flera. In-dustrien har redan fler arbetare än den kan försörja. Skola våra jordlösa och egendomslösa landsbor sedan slåss med städernas arbetare om brödet, »kan-ske som strejkbrytare». Bonden hänger samman med jorden. Han har sina rötter i århundradens traditioner med släkternas gamla gårdar. Skär av röt-terna, faller trädet. En talare i andra kammaren yttrade för ett par dagar sedan: »*De stora ekonomiska kriserna lösas genom och av de arbetande kraf-terna genom sparsamhet och idoghet men inte av välvisa lagstiftare.*» Kan man gärna höra ett mera cyniskt yttrande. Bönderna, de många små, skola vara sparsamma och idoga så löses krisen. När en bonde förut haft 2 grisar, har han slaktat och använt den ena, den andra har sålts. Nu måste båda säljas, alldenstund ränta och skatt *måste* ut. Han har inte råd att slakta en kalv en gång utan måste kränga sig fram med sill och falukorv o. d. Förfallo-dagen har varit och banken väntar inte längre. I ett sällskap häromdagen yttrade någon: »Det är ju ändå en ljuspunkt att räntan är så låg, nu är den ju bara 3 à 3½ %.» Jo, jag tackar jag. När fick en jordbrukare diskonte-rat för 3½ %? Han får inte tillämpat något varudiskonto, och när han skall betala ränta, får nog den skuldsatte bonden veta, vad räntan är. När det be-gäres 7 procent på inteckning, som ligger över halva taxeringen, och han frå-gar, om inte han kan komma undan med 6 %, får han det svaret: »Vi vilja inte ha den inteckningen stående. Vi vilja ha in den, någon prutmån blir inte fråga om.» Sparbankerna ha ju till uppgift att hjälpa och stödja jordbruk och näringsliv, och på många ställen fungera dessa utomordentligt väl, men det finnes sorgliga undantag, sådana, som äro oförstående för sin uppgift. Om nu en jordbrukare på grund av det allmänna läget och nödställdheten inte kan betala på förfalldag, tvingas han, om inteckning ligger under halva taxerings-värdet, i straffränta betala generellt över hela summan 2 %. Således även på inteckning under halva taxeringen 7 procent där också. Och detta tillämpas nu för att lära bönderna ordentlighet. Är sådant behövt eller lämpligt? Det är rätt så betecknande, att man ofta i jordbruksdiskussionen vill hålla fram Danmark och tala om deras stora export av livsmedel. Ja, vi få nog stor export, vi också. Vi måste sälja allt och kasta ut i marknaden. Mark-naden blir öfverfull, och priserna bara falla. För inte så länge sedan hade jag resällskap på västkustbanan med en ung man, som varit lantbrukselev där. Han sade: »Det är inte konstigt att Danmark exporterar så mycket till Eng-land av smör och fläsk. Sådant fick man aldrig se därnere. Det såldes alltihop. Det var det som lantbrukarna fingo pengar för. Man såg eller fick inte annat än uselt margarin av valfett eller kobbekött samt potatis och sill till varje mål. De hade fått proletärmärket, voro trötta och släpande i

gången, gråa i hyn och hålögda» — så ungefär karakteriserade han de danska lantmännens kamp. Vi ha dock i varje fall andra resurser än danskarna, särskilt i skattehänseende ha ju vi andra och stora objekt att skattlägga. Jordbrukarna bära inte ensamma skatterna här, och därför ha ju vi motionärer tänkt, att vad vi härmed begära behöver inte ruinera varken landet eller konsumenterna. Vi tro det skulle vara ett effektivt medel emot jordbrukets betryck. Det borde vara det bland hittills diskuterade stödåtgärder, som är bäst ägnat att hjälpa alla stora och små, fattiga och rika, hjälpa både i öster och väster, norr och söder. Och om små offer måste göras i t. ex. skattehänseende, så må vi komma ihåg, att ett framgångsrikt jordbruk blir alla skattebetalares säkra stöd, affärsmännens säkraste kundkrets och den bästa garantien emot arbetslösheten.

Om inrättande av en mejeriernas prisregleringsfond.
(Forts.)

Her talman! Vi veta ju, att frågan eller motionen i dag faller, men därmed faller inte innebörden eller idéen, som ligger bakom denna motion, ty den är alltför djupt rotad för att dö och begravas i dag, och jag vill sluta med förvisning om att den uppstår igen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Johan*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 86, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 87, i anledning av väckta motioner om utredning och förslag rörande inrättande av en fond för räntefria jordbrukslån för Norrland. *Om räntefria jordbrukslån för Norrland.*

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 10 i första kammaren av herr *Johansson, Johan Peter*, och nr 15 i andra kammaren av herr *Olofsson*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande inrättande av en fond för räntefria jordbrukslån för Norrland.

Om räntefria
jordbrukslån
för Norrland.
(Forts.)

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 10 och II: 15 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Tjällgren* och herr *Andersson* i Grimbo, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med anledning av motionerna I: 10 och II: 15 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande inrättande av en fond för räntefria jordbrukslån för Norrland.

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Då jag ser, att motionären inte är närvarande och då intresset i kammaren är så ringa, skall jag be att endast i all korthet få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen, vilken ju innebär förslag om en utredning i motionens syfte.

Herr **Andersson, Elof**: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 88, i anledning av väckta motioner om befrielse från eller nedsättning i arrendeavgifter för vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 89, i anledning av väckta motioner om kontrollåtgärder i samband med export av smör och ägg.

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 147 av herr *Nilsson, Petrus*, m. fl., likalydande med II: 217 av herr *Heiding* m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag, att även i Kalmar måtte anordnas betryggande kontroll för export av smör och ägg;

2) I: 171 av herr *Örne*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att det av riksdagen 1930 anvisade beloppet för uppförande av kontrollstationer för smör och ägg icke skulle tagas i anspråk, förrän en fullständig utredning av frågan, på vilket sätt betryggande smörkontroll borde utövas, blivit verkställd och förelagd riksdagen för prövning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1) att motionen I: 171 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;
2) att motionerna I: 147 och II: 217 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anmälts

1) av herr *Sederholm* mot utskottets motivering samt
2) av herr *Johan Bernhard Johansson* mot viss del av utskottets motivering.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Om i det förevarande ärendet frågan endast gällde, huruvida staten skall ge ut 4 miljoner kronor i onödan eller om staten inte skall göra det, skulle jag kanske inte vågat vid denna tidpunkt besvära kammaren med en längre utredning. Men här gäller det faktiskt något, som är mycket större och viktigare. Det kan nämligen komma att gälla frågan, huruvida jordbruket och särskilt smörhanteringen i vårt land skall för oöverskådlig framtid belastas med onödiga utgifter.

Hur ligger saken till? Förra årets riksdag beslöt, såsom herrarna veta, att bevilja 4 miljoner kronor till kontrollstationer för smör och ägg. Ingen av dem, som driva smörexport eller äggexport, hade begärt dessa anläggningar. Tvärtom ha alla exportörer, som skola ha med dem att göra, och som skola komma att hysas in i dessa stationer, protesterat mot deras tillkomst. De vilja helt enkelt inte bo där. Hur tänker man då göra? Jo, man tänker genom en förordning, utfärdad av Kungl. Maj:t, tvinga folk att bo i dessa lokaler. Om det nu — såsom från smörexportorganisationerna påstås, och som jag själv är livligt övertygad om blir händelsen — kommer att visa sig att dessa inrättningar bli högst oförmånliga för jordbruket, kunna vi ju inte lägga ned dem. Vore de tillkomna på exportörernas begäran och dessa funne, att de inte längre kunde ha någon nytta av att bo kvar i dessa hus, då kunde de flytta därifrån vid kontraktstidens utgång, och den enda olycka, som kunde inträffa, vore, att staten bleve av med de 4 miljonerna. Men nu skola hyresgästerna, mina herrar, tvingas in där med hjälp av statens makt, och om 4 miljoner äro nedlagda på lokalerna, är det klart, att då regeringen har i sina händer att tvinga hyresgästerna att bo kvar i husen, kommer den att göra det, även om de protestera däremot. Det är på grund härav, som jag återigen tagit upp den nu förevarande frågan.

Jordbruksutskottet inleder sitt yttrande angående min motion — vilket återfinnes på sid. 5 i utlåtandet nr 89 — med följande ord, som torde böra noga uppmärksammas av kammarens ledamöter: »Genom riksdagens beslut förlidet år torde få anses fastslaget, att en utvidgad kontroll över exportsmörret är av behovet starkt påkallad liksom också att en koncentrerad kontroll över smörexporten är en förutsättning för avvägbringande av en sådan kontroll.» Det hade enligt min mening varit betydligt korrektare, om utskottet i stället skrivit: »Genom riksdagens beslut förlidet år torde få anses fastslaget, att majoriteten av riksdagens ledamöter då ansåg sig kunna utgå från, att en utvidgad kontroll» o. s. v., ty för tid och evighet kan väl inte ett faktiskt förhållande vara fastslaget genom ett riksdagsbeslut. Att de i fjol i beslutet deltagande riksdagsledamöternas åsikt under det år, som gått sedan dess, på en mycket viktig punkt visat sig vara oriktig, därtill tar utskottet icke någon hänsyn alls! Resultatet blir alltså, att utskottet hemställer att min av utskottet behandlade motion icke skall till någon riksdagens åtgärd föranleda, trots de oerhört starka skäl mot vidhållandet av beslutet i vad det avser kyl-lagerhusen, som sedan i fjol framkommit.

Dessa kyl-lagerhus eller kontrollstationer, äro, såsom jag hade tillfälle att med skärpa framhålla under debatten i denna kammare den 31 maj förlidet år, icke på något sätt en nödvändig förutsättning för koncentrerad av vare sig kontrollen eller exporten till ett litet antal för ändamålet särskilt lämpade hamnstäder. Man kan, framhöll jag förra året, mycket väl tänka sig att ha en koncentrerad export och en koncentrerad övervakning av denna export, fastän exportörerna ha sina lokaler på skilda platser i den hamnstad, varifrån exporten sker. Till denna uppfattning ha en lång rad av sakkunniga korporationer anslutit sig. Jag hänvisar till ett kort referat av en samling utlåtanden i Nya Dagligt Allehandas ledande artikel i saken för den 1 maj i år, vilken artikel jämte flera andra jag ställt till kammarledamöternas förfogan-

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

de genom att lägga ut ett särtryck i korridoren. Jag tillåter mig här att göra ett enda citat, nämligen ur utlåtande av Sveriges smörexportfirmors förening, vilken omfattar även samtliga andelsföretag, som syssla med smörexport, nämligen Skånska smörexportföreningen, Sydsvenska smörexportföreningen och Mjölcentralen jämte en del privata firmor. I den mån, fråga är om andelsföreningar, svara ytterst de mjölkproducerande jordbrukarna själva för uttalandet, som gjorts av deras egna valda förtroendemän. Föreningen säger: »Riksdagens beslut att bygga kylhus och koncentrera all exporthandel dit, innebär en orimlighet. De höga hyrorna i statens hus och de höjda transportkostnaderna komma att menligt inverka på smörnoteringen. Den totala förlustsiffran för jordbrukarna kommer därför att överstiga miljonen. Exportfirmorna äro villiga anordna sina lagerlokaler på sätt som anses önskvärt och denna kontroll blir minst lika effektiv som om smöret befunde sig i kontrollstationen samtidigt som kostnaderna bliva avsevärt lägre.» Redan vid beslutets fattande år 1930 förelågo en rad uttalanden, som emellertid icke beaktades. Jag hade tillfälle att referera dem i mitt anförande här i kammaren, och jag skall icke upprepa detta i dag. Referatet återfinnes på sidorna 78, 79 och 80 i nr 42 av kammarens protokoll för 1930. Vad jag begärde i mitt anförande i fjol och i min reservation till särskilda utskottets utlåtande, var endast ett uppskov med beslutet för att Kungl. Maj:t skulle kunna inkomma med en sådan utredning, som riksdagen eljest plägar kräva, innan den binder sig för dyrbara fasta anläggningar. Men riksdagen ville ej lyssna på det örat. Liksom i år förekom ju föregående år frågan i riksdagens elvte för att inte säga tolvte timme, och den då sittande jordbruksministern liksom den nuvarande jordbruksministern voro båda eniga om, att fyramiljonersanslaget borde omedelbart beviljas. Oenigheten mellan dem rörde endast en punkt, nämligen godtagandet av Halmstad såsom exportort. Den, som främst talade för uppskov, hade ju också en tid förut av den dåvarande jordbruksministern betecknats som »jordbrukets uppenbara fiende», och det är under sådana omständigheter inte att räkna med, att kammaren i slutbrådskan skulle taga hänsyn till de argument, en sådan person hade att framföra.

Denna frågas behandling föregående år är i själva verket så belysande för hur lättsinnigt viktiga spörsmål under ogynnsamma omständigheter kunna behandlas, att jag anser mig icke kunna underlåta att göra en liten rekapitulation. Jag kan i förväg försäkra Eder, herr talman, att den mot bakgrunden av nu föreliggande fakta är så intresseväckande, att den icke kommer att trötta Eder eller kammarens övriga ledamöter, och på samma gång är den alldeles nödvändig för att motivera mitt yrkande.

Förslaget att anlägga kyllagerhus för smör och ägg i Malmö och Göteborg och tvinga smör- och äggexportörerna att där hyra lokaler, kom ju från jordbruksutredningen. Denna jordbruksutrednings ledamöter äro synnerligen aktningvärda män. Jag känner de flesta av dem personligen, och med flera av dem har jag varit vän sedan många år tillbaka. Jag vill således icke på något sätt angripa ledamöterna i denna utredning personligen eller underkänna deras goda vilja, men det kan inte hjälpas, att hela jordbruksutredningen kommit att fungera som ett slags efterträdare till de projektmakare, som brukade hålla till vid renässanstidens hov. Liksom dessa har jordbruksutredningen framalstrat massor av projekt, av vilka några kunna sägas ha innehållit intressanta och efter ytterligare bearbetning användbara uppslag, medan ett stort antal andra mera ha ådagalagt god vilja än förmåga att överblicka konsekvenserna. Vi ha nyss haft uppe till behandling förslaget om privat monopolisering av spannmålsmarknaden, som utgör en följdriktig utveckling av samma betänkliga tvångsorganisationsidéer, som karakteriserade jordbruksutredningens förslag om kyllagerhus. Jag måste för min del säga, att det verk-

ligen förvånar mig, att åt en utredning av detta slag och med den sammansättningen anförtros uppgiften att bestämma angående formerna för Sveriges framtida ekonomiska liv på viktiga områden. Det hade varit riktigare att skicka dessa frågor till socialiseringsnämnden eller till en särskilt för ändamålet tillsatt kommitté, som haft överblick över vilket inflytande alla dessa förslags genomförande kommer att få på det system, på vilket det nuvarande samhället är grundat. Jag kan mycket väl vara med om att fullständigt göra om detta samhälle, men då skall det ske efter några slags principer. Man måste framför allt skaffa sig en drivkraft för det ekonomiska samhällsmaskineriet i stället för det enskilda intresse, som man kastar överbord, och man bör skaffa denna drivkraft, innan man gör sig av med den gamla drivkraften. Annars hotas man, om man vill forcera utvecklingen, av ett långt stillestånd och stora svårigheter av det slag, som uppträtt i ett annat land, där man inte var tillräckligt förtänksam. Jag anser i varje fall jordbruksutredningens män — med all aktning för deras personer — vara fullständigt inkompetenta att utreda frågor av denna omfattning och vid.

Nu skall jag komma till den nuvarande jordbruksministern och hans roll föregående år. Jag har underrättat honom om, att jag tänkte uppträda i denna fråga och granska hans motiv, så det är inte mitt fel, att han inte är här närvarande.

Jag tog mig vid föregående riksdag för att läsa upp ett brev, som jag tagit från en icke namngiven person. Där i hette det:

»Jordbruksministerns förslag att offra 4 miljoner på dessa kontrollagerhus för smör och ägg utan ett spår av utredning av en huvudsaklig förutsättning för anslaget, nämligen äggexportens ordnande, hör till de mest häpnadsväckande saker som någonsin förekommit i vårt nuvarande riksdagsskicks historia. Det gäller här en synnerligen betydelsefull näring, särskilt viktig för småbrukaren. Äggexporten förklaras helt enkelt av jordbruksministern som ett appendix till smörexporten. Vad som gäller om smör skall gälla om ägg, sak samma om det ruinerar vår äggexport och fjäderfäavel.»

Enligt jordbruksutredningens mening borde man räkna med att även mera långvarig lagring av ägg i kylagerhusen borde äga rum. Jag frågade i anledning därav: »Är det meningen att Sverige nu också skall börja exportera kylhusägg, det vill säga en mycket lågklassig produkt, som alltid säljes långt under priset på övriga ägg?» Mig föreföll det, som om äggen långt ifrån att böra föras till de två kylagerhusen, borde kontrolleras på uppsamlingsorten och gå vidare direkt därifrån.

Den nuvarande jordbruksministern, som på den tiden hörde till jordbruksutredningens ledande andar, ansåg icke denna kritik värd något annat svar än en försmädlig sats om att herr Örne »tagit del av ett anonymt brev». Nu läser jag, herr talman, i jordbruksutskottets yttrande, att lantbruksstyrelsen i sin enligt Kungl. Maj:ts uppdrag verkställda utredning om kylagerhusen, icke beräknat några utrymmen för förvaring av exportägg, då lantbruksstyrelsen utgått från, att exportäggen skulle såsom hittills kunna på ett betryggande sätt av smörprovningarnas tjänstemän kontrolleras i exportörernas egna lagerlokaler. Kungl. lantbruksstyrelsen har sålunda funnit sig i år böra intaga samma ståndpunkt som en »jordbrukets uppenbare fiende» enligt herr J. B. Johanssons terminologi för ett år sedan intog! Det skulle intressera mig, jag kan inte förneka det, att höra vad det förutvarande statsrådet, som i fjol gick i god för jordbruksutredningens äggkylning, har att säga om detta lantbruksstyrelsens märkvärdiga beteende. Och vad säger det nuvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet om att det riksdagsbeslut, vars främste tillskyndare han år 1930 var utanför regeringen, nu kommer att realiseras endast till hälften av vad han gick i borgen för vara absolut nödvändigt?

Första kammarens protokoll 1931. Nr 44.

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

Riksdagen beviljade 4 miljoner till — som det tydligt står i riksdagsskrivelsen — *kontrollstationer för smör och ägg*. Går det nu an att utan vidare trolja bort äggen tvärtemot jordbruksutredningens åsikter?

Enligt den nyss citerade diskussionen i protokollet, yttrade jag bland annat följande, då frågan i följd här förekom:

»Om nu såsom möjligt är — och det förnekar jag icke — dessa kyllagerhus böra komma till stånd, vad är det som riskeras genom ett uppskov till nästa riksdag, såsom är ifrågasatt i den bl. a. av mig framställda reservationen? Anslaget står ju i varje fall inte till förfogande förrän på det nya budgetåret, men det kan alldeles säkert icke användas redan från den 1 juli. De utredningar, det här är fråga om, äro av den beskaffenheten, att även om regeringen forcerar dem i hög grad kunna de, enligt min erfarenhet om dylika utredningar, icke vara färdiga på mindre än omkring sex månader. Här gäller det först att höra alla dem, som skola hyra lokaler i dessa kylhus. Kungl. Maj:t kan icke bygga på spekulation i detta fall, utan måste ovillkorligen göra upp med alla, som skola hyra där. Det kommer att taga en rätt avsevärd tid att göra detta. Vidare skola tomter anskaffas, och dessa tomter skola vara av den beskaffenheten, att kylhusen komma att underlätta exporten och icke försvåra den. Vidare skola nya ritningar uppgöras och en tillfredsställande organisation åstadkommas för förvaltningen av lagerhusen, ty det finns ingen sådan i det föreliggande förslaget.

Den, som vet vilken tid det tar att göra upp sådana saker, finner, att en tid av sex, sju eller åtta månader är en mycket, mycket kort tid. Om nu utredningarna ge det resultatet, att man kan klara sig helt enkelt genom vissa hygieniska förbättringar i de nuvarande lokalerna i de exporthamnarna, som det här är fråga om, då har man ju inbesparat denna betydande summa åt staten. Om den fortsatta utredningen däremot skulle ge vid handen, att man bör uppföra kyllagerhus, så kan denna utredning, enligt min bestämda uppfattning, icke föreligga färdig, förrän ett stycke in på nästa riksdag, allra tidigast till nästa årsskifte. Frågan kan då föreläggas riksdagen, och om den är synnerligen brådskande, kommer säkerligen icke jordbruksutskottet att ligga på den någon längre tid. Hela den försening, som kan uppkomma, därest kylhusen verkligen böra komma till stånd, belöper sig till något kvartal eller kanske till högst två kvartal. Kan verkligen någon våga påstå, att någon så stor hjälp skulle åstadkommas just genom dessa fasta anläggningar, att jordbruket skulle lida någon skada av ett uppskov av denna längd? Jag kan icke bli övertygad därom.»

Härtill svarade herr von Stockenström bl. a. följande:

»Nu har ju herr Örne ägnat åtminstone någon uppmärksamhet åt dessa saker. Jag vet, att han har skrivit en broschyr om mejeriernas organisation, och jag vet, att han har varit uppe i Dalarna i Stora Tuna och där tittat på några mejerier. Vi fingo också i utskottet reda på, att herr Örne hade läst en artikel i en ledande kvällstidning här i Stockholm, — —. Huruvida däremot herr Örne närmare trängt in i själva smörexportfrågan och på ort och ställe undersökt förhållandena, det har man därom inte erhållit någon upplysning om.»

Och vidare sade samme talare:

»Det låter nu nästan på herr Örne, som om han trodde, att det var några hugskott, som man från jordbruksutredningens sida kommit med, då man nu föreslagit upprättandet av statliga kontrollstationer, där smöret skall undergå en mera vidgad kontroll än vad som hittills varit fallet, och herr Örne tycker inte, att det är så rysligt brådskande med den saken; det bör ytterligare utredas. Han är inte alls nöjd med den utredning, som förekommit, och han anser, att man kan kanske sedan, längre fram, fundera på saken.

För egen del har jag — det är herr von Stockenströms text jag citerar — efter att ha besökt de större smörexportörernas lagerlokaler och efter att ha tagit del av det sätt, varpå kontrollen sker, samt efter att ha haft överläggningar med representanter för smörprovningarna och åtskilliga andra personer, kommit till den uppfattningen, att vi inte skola dröja vare sig ett eller flera år med att vidtaga dessa åtgärder.»

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

Ja, herr talman, nu har herr von Stockenström snart ett år suttit som chef för jordbruksdepartementet och haft i sin hand alla medel, som stå regeringen till buds för att påskynda de behövliga utredningarna, och vad är resultatet? Ja, vi kunna se på sid. 5 i jordbruksutskottets föreliggande utlåtande, att lantbruksstyrelsen avlämnat sin utredning angående kyllagerhusens planläggning först den 30 april 1931, sålunda jämnt elva månader efter riksdagsbeslutet 1930. Därigenom torde det på det mest slående sätt vara ådagalagt, att jag för min del inte räknade fel, då jag förutsade, att utredningen skulle taga minst sex månader. Trots sitt besök i de större smörexportörernas lagerlokaler var alltså den nuvarande jordbruksministern föregående år inte ens så tillförlitlig i sitt omdöme angående denna byggnadsfråga som jag, stackars okunnige broschyrskrivare!

Vad den s. k. Halmstadsfrågan angår var den högt ärade nuvarande jordbruksministern inte heller så förutseende. Han framhöll bland annat, att smörexporten över Halmstad 1929 var endast 156 ton för hela året eller 0.6 % av hela landets smörexport. För januari—april 1930 hade den visserligen stegrats, så att den för dessa 4 månader utgjorde 167 ton eller 0.7 % av hela exporten. Det är ingen vidare hög siffra, tillades det. De hallandsrepresentanter, som kände läget där nere, försäkrade, att siffran snart skulle komma att växa, men härtill kunde naturligtvis ingen hänsyn tagas! I detta nu veta vi emellertid, att mot slutet av förra året en betydande stegring ägde rum i enlighet med förutsägelserna från orten. I ett till kammarens ledamöter utdelat häfte meddelas det från mejerierna nere i Halland, att exporten under december 1930 var 181 ton från Halmstad mot 166 ton från Göteborg. Det må ha varit en tillfällighet, men nog är det rätt förargligt för Halmstadsexportens motståndare, att denna exports storlek, om också för bara en enda månad, skall distansera Göteborgsexporten. I varje fall ådagalägger den faktiska utvecklingen, att smörexporten i Halmstad tar upp sig i hög grad allt efter som tiden går, och att det fanns fullt skäl för att kräva, att även Halmstad skulle komma med. Det framhävdes i fjol, att exportörerna där nere, d. v. s. jordbrukarna själva, hade skaffat ett kylhus för att ha smöret i och det ett fullt tillfredsställande kylhus. Det fäste man inte det ringaste avseende vid, och nu lär det vara så, att om dessa kyllagerhus komma till, så skall man taga ut också av dem, som ha sitt eget, ett kvarts öre per kilogram för smöret för att kunna få de stora och utmärkta kyllagerhusen i Malmö och Göteborg att bära sig. Det är väl ändå ganska besynnerligt gjort!

Det bestreds vidare i fjol mycket kraftigt, att siffran för de merkostnader, som skulle tillskyndas mejerihanteringen i Halland genom borttagande av exportmöjligheterna över Halmstad, kunde uppgå till mera än cirka 30,000 kronor per år. I en den 12 mars 1931 dagtecknad skrivelse till Hallands läns hushållningssällskap har Hallands läns mejeriidkareförening framlagt en på riktigt siffermaterial byggd utredning. Enligt denna skulle merkostnaderna för det halländska exportsmöret vid export över Malmö och Göteborg högst avsevärt komma att överskrida siffran 100,000 kronor.

Vad jag nu anför, herr talman, är en liten blomsterplockning i den örtagård, där tanken på den svenska smörexportens tvångsorganisering växt upp, ansats och satt frukt. Om jag vågade skulle jag fortsätta den länge än. Men det anförda är nog för mitt syfte, som varit att visa, hur lösligt underlaget

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

var för 1930 års riksdagsbeslut om att anslå 4 miljoner till uppförande av »kontrollstationer för smör och ägg». Man trodde sig den gången slå ett stort slag för jordbrukets intressen. I själva verket har redan vid det första övervägandet hälften av projektet — nämligen den om äggkyllningen — visat sig vara fullständigt orealiserbar och måst av lantbruksstyrelsen avskrivas. Jag ställer nu till kammarens få närvarande ledamöter den frågan: Vore det inte klokt att, i enlighet med min motion, vila på hanen en smula även beträffande smöret? De förutsättningar, från vilka man föregående år utgick, voro dels felaktiga och dels redan då stadda i en hastig förskjutning, som i och med den pågående omorganisationen av mejeriväsendet avsevärt tilltagit i hastighet. Ingen kan veta, om inte uppförandet av kyllagerhus för smör i Malmö och Göteborg kommer att visa sig förfelat, redan innan husen äro färdiga. Särskilt borde väl riksdagen beakta den avvisande hållning, som smörexportorganisationerna intagit. Det är dock direkta lantmannaoorganisationer det här gäller. Låt dessa organisationer, såsom jag förra året tiggde och bad kammaren om, själva inför sig klargöra, hur de vilja ha saken ordnad, och kom sedan när de blivit klara med den saken och kräva att få något bistånd härifrån — åter, om det är behövt, med en fullständig och tillförlitlig utredning. Om en sådan utredning föreligger och lantmännens egna organisationer fordra att få dessa hus, så skall jag rösta för dem, ifall jag då skulle sitta i kammaren, men det här är väl höjden av allt orimligt! Herrarna anse sig kunna behandla konsumenterna hur som helst, d. v. s. bestämma vad slags mat de skola äta, allt i jordbrukarnas intresse, men ni skola inte tro, att ni kunna behandla jordbrukarna heller hur som helst därför, att 3 eller 4 stycken herrar i Stockholm, som äro ett slags idéproduktionscentral, komma fram med en idé.

Nu ha jordbrukarna i Hallands län i skrivelse till jordbruksutskottet uttryckligen sagt — jag var uppe och tittade på skrivelsen för en stund sedan, ty jag trodde inte, att det kunde vara sant, som det stod i tidningarna — att de i allt väsentligt instämma i herr Örnes motion. När lantmännen själva anse sig kunna göra det — så misstänkt som jag blivit genom mitt uppträdande här och genom att vissa grupper funnit lämpligt att utnyttja mina yttranden politiskt — så förstå väl herrarna, att jordbrukarna, som böra ha övervägt saken ganska noga, innan de kommit in med en sådan framställning, därmed ej bara ha riktat ett hugg i luften. Jag för min del har ej talat med någon annan jordbrukare från Halland än en, som sitter här i kammaren, och det skedde för ett par dagar sedan, så att jag har inte påverkat dem och inte kunnat förläda dem, det kan jag försäkra herrarna. De ha kommit till sin uppfattning av eget förnuft och av egen kraft.

Jordbruksutskottets föreliggande utlåtande synes mig vara ett ytterligare starkt skäl för en sådan ståndpunkt som min. Visserligen avstyrker utskottet min motion, men sällan har jag sett ett utskottsutlåtande, där försöket att sammanhålla och förena diametralt motsatta uppfattningar frambragt en så stark inre spänning som i detta. Utskottet säger, att »de ifrågavarande anläggningarna böra bringas till utförande och att detta med hänsyn till förhandenvärande förhållanden på smörexportmarknaden bör ske så fort som omständigheterna det kunna medgiva».

Strax därefter säger utskottet: »Utskottet vill slutligen framhålla angelägenheten av, att det slutliga ställningstagandet till föreliggande fråga sker med behövt beaktande av alla de olika faktorer, som äro av betydelse för spörsmålets lyckliga lösning».

Om utskottet hade nöjt sig med att uttala den säkra förvisningen, att Kungl. Maj:t skulle beakta de efter beslutet i följd framförda synpunkter, som framgå av det av mig upplästa uttalandet, då skulle jag för min del ha nöjt mig med utskottets utlåtande och ej besvärat herrarna så här länge. Men det har man

inte gjort, utan man har kompromissat mellan dem, som vilja taga regeringen och den nuvarande jordbruksministern i försvar, och dem, som vilja gå på sakliga synpunkter.

Ja, här är det nu så, att de frågor, till vilka hänsyn bör tagas, äro så många, så invecklade och så betydelsefulla för landets smörproduktion, att en grundlig och opartisk undersökning kommer att taga ytterligare många månader i anspråk. Varför då inte låta riksdagen ännu en gång se på saken, när denna utredning föreligger klar?

Man har försökt att driva fram den synpunkten, att smörprovningarna äro den kraft, som skall göra, att priset på vårt exportsmör kommer upp. Men, mina herrar, vad är smörprovningarnas uppgift? Jo, att kontrollera, att smöret fyller kraven på runmärkt smör, sådana dessa krav äro fastslagna i en förordning. När smöret fyller dessa krav, då godkännes det för export, men smörprovningarna kunna ju varken söka kunder i utlandet eller taga reda på vilket slags smör konsumenterna i olika delar av England och kontinenten vilja ha, på det sätt som danskarnas smörexportörer göra. Smörprovningarna konstatera en viss minimistandard på smöret, men skola vi komma upp i det pris, som danskarna få, så böra vi höja kvaliteten vida utöver den gränsen och, vad som är mycket viktigare, verkligen komma grundligare in på marknaden. Det går ej för sig att slå ihjäl den smörexportorganisation man har, om den också är bristfällig, förrän man verkligen har en ny och i det hela bättre. Såsom jag framhöll i fjol, bör det hela ordnas på det sättet, att andelsmejeriernas egen sammanslutning småningom övertager smörexporten i den mån, som denna sammanslutning visar sig kunna betala mera för smöret än enskilda exportörer. Skulle den ej kunna göra detta, så är den ej existensberättigad och bör ej utvecklas på det sätt man nu skulle göra genom att bereda densamma något slags övermäktig ställning genom att ställa allehanda anslag till dess förfogande och sedan tvinga de privata exportörerna att krypa in och betala de dyra hyrorna i dessa exporthus. Det är ganska egendomligt, att en så orubblig kooperatör, som jag är till hela min läggning, skall behöva stå och kämpa för privathandels intressen också, utan att få den ringaste hjälp från de sidor i kammaren, som speciellt borde tillvarataga de intressena. Men som jag förut en gång har betonat, jag anser, att det skall vara fair play på det ekonomiska området.

Om Kooperationen är dugligare än den privata handeln, så gör den nytta för sig, men om den måste ha konstlad hjälp för att komma fram, om man skall behöva använda statens tvångsmakt för att driva fram densamma, då kommer den att göra konsumenterna skada i stället för nytta.

Jag tvivlar ju visserligen ej på, att Kooperationen kommer att gå framåt, och jag har för min del fått uppbära oerhört mycket klander, därför att jag sagt, att jag tror, att $\frac{1}{10}$ av de varor, som behövas i alla hushåll, en gång komma att levereras på kooperativ väg. Jag tror, att vi skola nå dithän därigenom, att rörelsen kommer att växa ytterligare och visa sig kunna prestera mer än den enskilda verksamheten. Men är det så, att de kooperativa organisationerna skulle förklara sig behöva stora anslag för att leva, så skulle jag bli den förste att yrka på, att deras fortsatta existens förbjödes, ty då skulle de enligt min uppfattning vara direkt skadliga.

Men är det ej på samma sätt på det område vi i dag diskutera? Jag tror, att mejeriernas egen organisation kommer att få en stor överlägsenhet på smörexportområdet, att den kommer att göra jordbrukarna kolossala tjänster, just därför tror jag, att den kommer att gå framåt. Men man skall ej ställa denna organisation i det läget, att den även utan att anstränga sig får överväldat på sitt område, så att kanske dugliga krafter utifrån skjutas åt sidan med hjälp av statens tvångsmakt. Jag vill särskilt trycka på den synpunkten, att om

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

jordbrukarna i Halland vilja ha smörexport över Halmstad, så skall staten ej kunna vägra dem detta och ej lägga något hinder i vägen för denna export.

Nu har det vidare påpekats ifrån Gotland, att när de här kyllagerhusen komma till, så blir Gotland fullständigt avskuret från all möjlighet att exportera smör. Det kan ju hända, att det är riktigt. Det vill jag ej yttra mig om. Men nog är det ganska besynnerligt i alla fall, att man skall sitta här i riksdagen och bestämma, huruvida gotlänningarna skola få exportera smör eller ej, eller om de ovillkorligen skola sälja allt sitt smör exempelvis till Stockholm. Det ha ej herrarna med att göra! Jag vågar det djärva påståendet. Det är konsumenterna och jordbrukarna själva, som böra få bestämma, hur den saken skall ordnas. Man kommer ut i allehanda otrevligheter, om man ger sig in på den här småfuttiga regleringen av det ekonomiska livet och tror, att därigenom någonting vinnas.

Ja, herr talman, nu skall jag väl befria kammaren ifrån att vidare tvingas att lyssna till mig: Jag skall sålunda inte längre begagna det monopol som jag innehar, sedan jag en gång kommit upp i talarstolen, utan överlåter gärna ordet åt någon annan. Emellertid har det påpekats för mig från vederbörigt håll, att det yrkande, varmed jag slutar min motion, ej gärna kan bifallas, därför nämligen att jag ifrågasätter, att riksdagen skulle vilja taga befattning med användningen av ett anslag, som redan är ställt till Kungl. Maj:ts förfogande. Det går ej för sig, har det sagts mig. Därför skall jag be att få ändra motionens yrkande så, att det blir fullt konstitutionellt. Jag hemställer sålunda, att riksdagen i anledning av motionen nr 171 i första kammaren måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa en fullständig utredning av frågan, på vilket sätt betryggande smörkontroll bör utövas, samt giva riksdagen del av denna utredning innan det av riksdagen 1930 anvisade beloppet för uppförande av kontrollstationer för smör och ägg tages i anspråk för sitt ändamål.

Häri instämde herr *Stendahl*.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Det mesta av det anförande, som herr Örne nyss har hållit, kunde han gärna ha besparat sig därför, att det i hela hans anförande ju inte fanns någonting, som ej för jordbruksutskottet i år var välbekant vid behandlingen av hans motion, och när herr Örne gör sig till talesman för halmstadsintressena, så har jag redan i förra årets proposition gjort mig till talesman för samma intressen, och det är för att ytterligare utveckla denna sak, som jag vid utlåtandet har anmält reservation mot utskottets motivering. Och herr Örne har inte heller i sitt anförande berört vad utskottet säger på sid. 9, där utskottet uttalar vissa saker, som jag också skall komma till. Herr Örne gick förbi det förhållande, att när riksdagen i fjol beslöt dessa kontrollåtgärder och lagerhus, så beslöts det också, med dåvarande departementschefens gillande, att »frågan om de hamnar, varöver smörexporten skulle få äga rum, bör underkastas ytterligare prövning. Intill dess slutgiltigt ståndpunkt intagits i denna fråga, torde det få ankomma på Eders Kungl. Maj:t att medgiva de modifikationer beträffande exportens koncentrerings, som kunna anses påkallade.» Denna utredning har Kungl. Maj:t satt i gång, och den har verkställts genom lantbruksstyrelsen samt helt nyligen avslutats, och ärendet ligger sålunda under Kungl. Maj:ts prövning.

Utskottet har också ansett, att då ärendet på detta sätt är under prövning, så skulle ett bifall till herr Örnas motion inte vara lämpligt. Herr Örne yrkar ju i sin motion i klämman — där går han för övrigt själv in för en betryggande smörkontroll! — att utförandet av 1930 års beslut skall uppskjutas till dess »fullständig utredning av frågan, på vilket sätt betryggande

smörkontroll bör utövas, blivit verkställd och förelagd riksdagen för prövning». Ja, nu säger herr Örne, att denna framställning om smörkontroll har ej tillkommit på smörexportörernas begäran. Nej, det är ju en helt naturlig sak. Eftersom det är för att utöva kontroll på smörexporten, som dessa åtgärder tillskapats, så är det ju klart, att smörexportörerna naturligtvis ej se dessa kontrollstationer med alltför blida ögon. Så säger herr Örne nu, att staten nedlägger dessa 4 miljoner i kyllagerhusen. Jag vill fästa hans uppmärksamhet på, att i den av lantbruksstyrelsen nu avlämnade utredningen är ju summan reducerad från 4 miljoner till 1,820,000, så att mer än hälften av det beviljade anslaget har ansetts kunna nedprutas därigenom, att lagerhusen gjorts mindre, och därigenom, att man har tagit bort de för äggexport tilltänkta utrymmena. Det är fullkomligt oriktigt, som herr Örne gör gällande, att dessa lagerhus äro betydelselösa.

De ha sin betydelse inte bara som kontrollstationer, utan den tanke, som ligger bakom, och som bör vara för jordbrukarna särskilt angelägen, är den, att mejerierna själva måtte kunna beredas tillfälle att bilda sina egna exportföreningar och exportorganisationer. Och vi veta, att svårigheten härvidlag är icke minst anskaffandet av lokaler i hamnarna, och där komme kyllagerhusen således att kunna tjäna jordbrukarnas intressen, när det gäller att på det sättet utveckla smörexporten.

Lantbruksstyrelsen har inte heller gått emot lagerhusen, och när herr Örne räknade upp och åberopade en hel del sakkunniga från exportörerna, så få vi i alla fall taga hänsyn till vad den mest sakkunniga myndigheten på jordbruksområdet, som vi ha, nämligen lantbruksstyrelsen, säger, och den har i sin utredning gått in för kyllagerhusen, visserligen i reducerad omfattning. Och vi ha inom utskottet ej så enkelt avfärdat herr Örnes motion, som herr Örne möjligen kan tro. Vi ha haft inne statskonsulenten i mejeriskötsel för att av honom få en muntlig redogörelse för hans uppfattning av frågans läge. För att ytterligare få klarhet i frågan ha vi kallat upp från Malmö direktören för svenska smörprovningarna. De yttranden, som vi fått om smörkontrollen, och de uppgifter, som smörprovningarnas direktör lämnade, voro av det slag, att de övertygade alla utskottets ledamöter om att en förbättrad smörkontroll är nödvändig.

Jag skall inte räkna upp alla de skäl, som anfördes till förmån för en förbättrad smörkontroll. T. ex. det förhållande, att det svenska smöret i kvalitetshänseende ligger så lågt under det danska, att det betingar ett avsevärt lägre pris. Vidare, att det mot det sätt, varpå exporten nu handhaves, kan riktas befogade anmärkningar. En annan anmärkning, som framkom under våra överläggningar om smörprovningarna, var mycket belysande. Den var, att de enskilda lagerlokaler, som finnas — det finnes åtskilliga sådana lagerlokaler — voro mycket underhålliga, och det sades av smörprovningarnas direktör, att han kunde inte hålla folk ute på skilda ställen i staden, som alltid vore till hands, när det kom en billast med smör. Ty det kommer smör inte bara på järnvägen, utan även i bil in till dess lokaler. Det finnes ingen garanti för att, när vederbörande bedömare har lämnat lagerlokalen, det ej kommer in en billast med ej kontrollerat smör, som då åker med exporten till England och där skadar hela det svenska smörets anseende.

Den är ju ingen nyhet, denna smörkontroll. Vi ha ju redan en smörkontroll genom runmärkets införande, vilket handhaves av svenska smörprovningen. I Finland, Estland och Danmark har man mycket stränga bestämmelser. När det åberopas, att Danmark har smörkontroll på flera olika ställen — sex platser, om jag ej minnes fel — så är att märka, att från varje plats i Danmark, där det finnes en smörkontroll, från varje sådan hamn går det mera smör än hela den svenska smörexporten tillsammans. Så att det är en väsent-

*Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)*

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

lig skillnad, när man bedömer kontrollförhållandena i Danmark och i vårt land. Det framhölls från direktören för provningarna, att för att kunna bedöma kvaliteten av smöret så fordras det en större mängd smör för att inte det skall bli en ensidig bedömning, och det framhölls särskilt beträffande Gotland, att där var det så svårt att bedöma på grund av särskilda förhållanden, att den kvaliteten står i en särklass gentemot annat smör i landet. Herr Örne sade, att förra året ville han endast ha uppskov, och det är ju riktigt. Men vi ha ju nu haft detta uppskov. Ny utredning är nu verkställd, och ärendet ligger hos Kungl. Maj:t.

Jag skall inte upptaga de personliga tillvitelser, som herr Örne riktade till mig och till den nuvarande jordbruksministern. Det är ju känt, att han använder starka uttryck, och häromdagen i spannmålsdebatten och nu också i dag har han sannerligen inte sparat sig, när det gällt att taga till kraftord. Om ett sådant kraftord från motsatt håll kommit ut vid något tillfälle, t. ex. uttrycket »jordbrukets fiende» så må det, tycker jag, vara förlåtligt icke minst därför, att han uppträder nästan i varje jordbruksfråga av betydelse emot de intressen, som jordbrukets män här i riksdagen förfäktat.

Nu ändrade herr Örne sitt yrkande därhän, att han yrkade på förnyad utredning — den pågår ju redan! — och att sedan denna utredning skulle delgivas riksdagen. Det anser jordbruksutskottet efter sin undersökning icke ha varit erforderligt.

Nu skall jag emellertid lämna herr Örnens anförande och i stället gå över till frågan om vad jag avser med mitt uttalande i reservationen, där jag säger, att jag reserverat mig mot viss del av utskottets motivering. Utskottet yttrar på sid. 9:

»Utskottet vill emellertid härvid uttala, att den godtagna koncentreringsprincipen i förevarande avseende icke bör i och för sig utesluta, att därest utvecklingen på ifrågavarande område skulle därtill föranleda, även annan hamn än Malmö och Göteborg skulle kunna efter ingående prövning av de särskilda förhållandena med avseende å exportkvantitetens storlek, inrikes transportförhållanden, möjligheten till lämpliga förbindelser med utlandet m. m. kunna medgivas som smörexporthamn under förutsättning självfallet tillika att sådana anordningar för kontroll, kylning o. d. kunna träffas, som i varje fall säkerställa det med statens åtgärder på ifrågavarande område avsedda syftet.»

Det är inte för att rikta mig mot detta uttalande, vilket jag för övrigt medverkat till, som jag har reserverat mig, utan därför, att jag inom utskottet ansåg, att man även borde tala om, varför man har gjort detta uttalande, som innebär en uppmjukning av den strängare koncentreringsprincipen. Jag vill här passa på och säga, att detta är ett uttalande, som bör tillfredsställa även herr Örne därför, att det ju går i den av honom anvisade riktningen, d. v. s. mot ett uppmjukande av koncentrationsprincipen, som han ifrågasätter.

Utskottet har nu gjort detta uttalande, som jag naturligtvis gillar, men jag tycker, att utskottet bort tala om, varför det gjort sitt uttalande. Detta skedde nämligen helt enkelt därför, att förhållandena ha visat, att en smörexport över Halmstad i nuvarande situation är fullt berättigad, och det är detta, som jag ansåg, att utskottet också bort säga rent ut. Bakom detta uttalande ligger en mening inom utskottet, att Kungl. Maj:t på basis av det uttalandet skulle kunna skapa möjlighet för export av smör över Halmstad och då också där anordna kontroll. Detta hade jag uttalat i förra årets proposition till riksdagen, och redan då hade inkommit framställningar om anordnande av smörkontroll i Halmstad. Det uttalades i förra årets proposition, att man borde bemärka, att en sådan smörkontroll kunde anordnas. Nu har lantbruksstyrelsen i sin utredning också tagit upp denna fråga om anordnande av smörexport

*Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)*

över Halmstad, och det har, såsom jag också hade tillfälle att anföra i debatten förra året, visat sig, att smörexporten över Halmstad ökats högst väsentligt. Halland var redan förut det tredje i ordningen av de smörproducerande länen, och det finns väl knappast något län, där mejerihanteringen för närvarande står i sådan utveckling som just i Halland. Det har förekommit och förekommer en omorganisation genom sammanslutningar av mejerierna, det pågår nybyggnader av mejerier och modernisering av mejerier, och denna utveckling pågår inte bara i Halland, utan även i de närmaste delarna av Småland och Älvsborgs län.

Då jordbruksutredningen gick emot tanken på kontroll i Halmstad, var exporten däröver endast 0.55 procent, således väl en halv procent av rikets hela smörexport, men under 1930 hade den stigit till 3.51 procent för att under de tre sista månaderna 1930, då en veckoförbindelse med England hade kommit till stånd, som tidigare varit planerad, ha stigit till icke mindre än 7.85 procent av rikets hela smörexport. För december månad förra året utgör siffran 10.31 procent av hela rikets smörexport. Dessa förhållanden anfördes inom utskottet och gävo utskottet anledning att göra det uttalande, vilket jag nyss citerat. Jag vill även framhålla, att det inte bara är för smörets del, som smörexporten över Halmstad har betydelse för jordbrukarna, utan i Halmstad finnes också ett av våra största exportslakterier. Det är ett av de äldsta och det tredje i ordningen, tror jag, i riket. År 1930 slaktades där icke mindre än 53,000 svin. Där är det ju också fråga om export på England, som begagnar den veckoförbindelse, som anordnats, och ett borttagande av smörexporten över Halmstad skulle således åstadkomma skada för jordbruket även på andra områden liksom också för orten i övrigt beträffande andra grenar av näringslivet, som begagna denna förbindelse med England. I detta sammanhang vill jag också passa på att säga att när, som jag hoppas, smörexporten över Halmstad förklaras skola komma till stånd, man tar hänsyn även till de utmärkta förbindelserna med Halmstad från Småland och Västergötland, så att även en del av deras smörexport även måtte kunna gå över Halmstad. Nu har jag begärt ordet just för att framhålla alla dessa förhållanden och till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet rikta en enträgen vädjan att han, när han tar detta ärende under slutlig prövning, måtte beakta vad jordbruksutskottet såväl i de nyss upplästa delarna anført som också vad jag här tillåtit mig anföra, nämligen att det fanns en mening inom utskottet, att exporten över Halmstad i första rummet skulle och borde komma i fråga, och det är detta, som jordbruksutskottet också har avsett med sitt uttalande, fastän det inte är direkt utsagt.

Med detta skall jag sluta, herr talman, och jag har i övrigt intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Sederholm: Då denna fråga var föremål för riksdagens behandling i fjol, anförde jag såväl i utskottet som inom kammaren min starka tvekan med avseende å lämpligheten av de åtgärder, som då föreslogos. Denna tvekan gällde inte behovet av åtgärder i här föreliggande syfte, d. v. s. för en skärpt kontroll på vårt smör för att därigenom höja kvaliteten på detta, så att det blev fullt konkurrenskraftigt på den utländska marknaden, utan min tveksamhet berodde på ovisshet, huruvida de föreslagna åtgärderna verkligen voro lämpliga för detta ändamål och huruvida de voro anpassade efter detta behov på ett lämpligt sätt. Min tveksamhet i det hänseendet har ingalunda minskats under det år, som gått. Jag tvekade då, och jag betvivlar, att den exportmarknad, som vi ha för vårt smör, vilket huvudsakligen går till England samt till väsentlig del även till Tyskland, var byggd på så god grund, att vi med trygghet kunde se tiden an inte blott för ett och två år framåt utan för tio

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forta.)

och tjugo år. Vi känna ju, att inom det engelska imperiet pågår för närvarande en mycket stark rörelse att avgränsa och avskilja importen till England av smör, så till vida att den skulle premieras och befrämjas, då den kommer från de engelska kolonierna, under det att den från övriga länder skulle försvåras, ransoneras, ganska helt och hållet omöjliggöras. Hur exporten på Tyskland kommer att ställa sig är ju även ganska ovisst. Den tyska närings- och tullpolitiken har ju gått ut på att genom mycket höga tullsatser befrämja den inhemska produktionen även av smör och därigenom göra Tyskland allt mer och mer självförsörjande. Jag menar, att när inga andra exportmarknader erbjuda sig för det svenska smöret, så äro dessa förhållanden ägnade att i hög grad göra vår smörexport för de närmaste åren framåt ganska ovisst.

Jag kan inte biträda det uttalande, som utskottet har gjort i motiveringen till sitt betänkande, där det står, att sedan förra årets riksdag ingenting har inträffat, som kan vara ägnat att åstadkomma en förändrad inställning med avseende å anordnande av kontrollstationerna i Malmö och Göteborg. Redan de förhållanden, som jag här har berört och som under det gångna året ha fått en betydande tillspetsning, göra, att man måste ställa sig betänksammare nu, än man gjorde för ett år sedan med avseende å möjligheten att få en tryggad sådan export, men det är även inhemska förhållanden, som ha gjort mig mer och mer tveksam. Det sades i fjol med ganska stor bestämdhet, att om man koncentrerade smörexporten till de två hamnarna Malmö och Göteborg, så skulle man få en mycket bättre organiserad smörkontroll, och man skulle dessutom kunna göra detta utan att träda olika mera lokala intressen med avseende å smörproduktionen inom landet för när. Hela Halmstadsfrågan ansågs vara obetydlig, och den behövde inte hindra genomförande av denna koncentration av smörexporten på två hamnar. Jag menar, liksom herr Örne och herr Johansson här ha framhållit, att utvecklingen under detta år har givit belägg inte för denna negligierande ställning med avseende å Halmstad, utan tvärtom just för befogenheten av detta krav och för omöjligheten att kunna lämna det obeaktat. Men inte blott ifrån Halmstad, utan även ifrån Gotland och möjligen ifrån Kalmar län ha ju liknande krav kommit fram. Det vittnar, om inte om annat, så dock att denna koncentration inom vissa orter kommer att möta betydande motstånd, och jag vågar även säga kommer att medföra berättigade invändningar beträffande de olägenheter, som den kommer att medföra för dessa orter. Utskottet har ju också beaktat detta. Utskottet har i den passus, som herr Johansson läste upp och som jag ber att få betyga min anslutning till, uttalat, att vid planläggningen av dessa kontrollstationer skall man se till att de inte byggas och utföras på sådant sätt, att de hindra eller försvåra anordnandet av kontroll ifrån särskilda orter, från andra exporthamnar än dessa, d. v. s. man menar, att en export ifrån andra hamnar kan vara både befogad och riktig och att denna anordning med kontroll i Malmö och Göteborg inte bör planläggas och ordnas på sådant sätt, att den hindrar en anpassning för dessa orters exportbehov. Om vi nu skulle komma i ett sådant läge, att t. ex. England satte stopp för importen och vi i stället finge försöka få in allt vårt exportsmör till Tyskland, då ställer sig ju också lämpligheten av en kontrollstation i Göteborg helt anorlunda än under nuvarande exportförhållanden.

Min slutsats av dessa förhållanden såväl med avseende på de utländska som de inhemska avsättnings- och produktionsförhållandena är den, att det är oklokt att nu gå in för att vidtaga anordningar och uppföra byggnader för dessa kontrollstationer på ett sådant sätt, att man föregriper en kommande, förändrad utveckling eller inskränkning av smörexporten. Man bör i stället söka göra dessa anordningar av mera tillfällig, mera provisorisk natur, så att de i varje fall, om de visa sig mindre lämpliga, inte innebära uppoffrande av

alltför stora värden, därest en omläggning eller en inskränkning av exporten skulle komma till stånd. När vi i fjol gingo in för att anslå 4,000,000 kronor för detta ändamål, så voro ju många tveksamma, och jag menar, att utvecklingen även i det hänseendet har givit oss rätt. När nu det mera genomarbetade och genomtänkta förslaget föreligger, så har siffran minskats till 2,000,000 kronor. Det kan hända, att en förnyad eftertanke och en förnyad prövning, särskilt med beaktande av de synpunkter, som jag här har framfört, skulle komma att medföra, att siffran bringas ned högst betydligt. Man skulle också genom dessa mera provisoriska anordningar — de må nu ske på det ena eller det andra sättet, genom att man förbättrar de nuvarande lagringslokalerne, där de nu finnas, eller genom att man anordnar provisoriska statliga kylhus och kontrollstationer, detta vill jag lämna öppet — i alla fall kunna nå det syfte, som jag dock anser, att vi inte böra undanskjuta, nämligen en förbättrad kontroll av vårt smör.

Jag har själv en erfarenhet från många år tillbaka av vart det för att ge sig in utan tillräckligt grundlig utredning på byggande av lagerhus och kylhus, men jag vill också erinra om att när dessa statens kylhus byggdes, så gjordes särskilt i Malmö en provisorisk kylhusanläggning, som visade sig vara mycket billigare än de permanenta anläggningarna och som väl fyllde sitt ändamål samt sedermera, när den inte längre behövdes, lätt kunde tagas bort. Det är inte uteslutet, att sådana anordningar skulle vara lämpliga. Dessa kylhusanläggningar i Göteborg och Malmö, som nu äro föreslagna, äro ju baserade på att de nuvarande smörexportörerna skola förhyra var och en sina för vederbörandes export avpassade utrymmen för lagring av smöret. Det är väl inte uteslutet, det är kanske tämligen troligt, att den utveckling kan fortfara, som den siste ärade talaren berörde, nämligen att lantbrukarnas egna sammanslutningar i mellersta Sverige kunna taga hand om sin export på ett helt annat och mera självständigt sätt än de för närvarande göra. Då är en anordning för flera mindre smörexportörer snarare till hinder än till gagn, och i varje fall bör det vid anordnandet av dessa kontrollstationer beaktas, att en smidig anpassning efter dessa förhållanden kan vinnas inom ramen av det förslag, som kommer till utförande.

Mitt resonemang överensstämmer till sina premisser rätt mycket med det resonemang, som herr Örne här har fört, men jag kommer ändå inte till fullt samma slutsats. Jag menar, att en upprepad riksdagsbehandling av dessa frågor knappast är ägnad att i och för sig föra frågan vidare framåt. Jag tror, att med den tvååriga dryftning av frågan, som ju har förekommit inom riksdagen, vinner den inte alltför mycket på att komma igen till nästa riksdag, och jag tror, att vi riskera, om vi framställa ett sådant krav, ett visst fördröjande av genomförandet av de kontrollåtgärder, som vi alla äro ense om äro behöfliga. Då nu dessutom Kungl. Maj:t genom förra årets beslut har riksdagens bemyndigande att uppföra dessa byggnader och vidtaga dessa åtgärder, men Kungl. Maj:t med avseende å själva realiserandet av detta beslut har stor och fullt nöjaktig rörelsefrihet, så menar jag, att också Kungl. Maj:t har tillräcklig frihet att göra det på ett sådant sätt, att de önskemål och de synpunkter, som jag här har framfört, vinna nödigt beaktande.

Jag ber alltså att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få hemställa, att han, innan denna sak kommer till verkligt realiserande, tar den ännu en gång under övervägande, och att därvid särskilt de synpunkter, som jag här har framfört, måtte beaktas, samt att i varje fall, även om han inte vill gå till omedelbart realiserande av en mera definitiv utbyggnad av kontrollstationerna, han icke må känna sig förhindrad att vidtaga de mera provisoriska anordningar i förslagets syfte, som vi alla äro ense om böra och måste vidtagas.

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

Med denna motivering och på dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Andersson, Elof*.

Herr **Lundell**: Med anledning av herr Örne's yttrande skall jag be att få dels göra några rättelser i hans uppgifter, dels lämna några meddelanden angående de svenska smörprovningarna. Herr Örne säger, att det gäller fyra miljoner. Ja, det är visserligen sant, att detta belopp beviljades av föregående års riksdag för dessa kontrollstationer, men under den fortsatta utredningen har man genom att minska utrymmet uti kontrollstationerna och dessutom slopa den s. k. djupkylningen kommit ned till två miljoner kronor, således hälften av den summa, som föregående år beviljades. Herr Örne nämnde, att alla exportörer voro emot en sådan anordning som dessa kylhus eller kontrollstationer. Det är visserligen sant, som han åberopade, att exportörernas förening beslöt att uttala sig emot dessa kontrollstationer, men det var för två år sedan, och i det beslutet deltog ej Skånska smörexportföreningen, som dock exporterar en fjärdedel av allt exportsmör från Sverige. Dessutom tror jag, att de flesta smörhandlare nu ha ändrat åsikt, och jag talade för några dagar sedan vid en representant i svenska smörprovningarna just för smörexportörerna, och han svarade på min fråga, om motståndet fortfarande var som förut: nej, nu är det helt annorlunda. Han anslöt sig även själv nu till idén om kontrollhus och han ansåg dem nödvändiga.

Varför äro de nödvändiga? Jo, utan kontrollhus är det ej möjligt att ordentligt kontrollera smörexporten och kontrollera ett märke som ju ser ut så här, där man garanterar, att utvalt svenskt smör under runmärket säljes ifrån Sverige.

Detta runmärke är ju statskontrollerat genom de svenska smörprovningarna, som sortera under lantbruksstyrelsen, och det skulle ju leda till mycket stor skada för den svenska smörexporten, om okontrollerat svenskt smör komme ut på den engelska marknaden, vilket det dock också har gjort, ty det är inte möjligt att på det sätt, som exporten nu sker, övervaka allt exporterat smör. Smöret inkommer för närvarande i smörexportörernas källare några dagar före exporten, till och med kanske några timmar innan det skall exporteras. Det är därför ej möjligt för smörprovningarnas bedömare att kunna komma och företaga prov vid en tidpunkt, då allt smöret är inne i exportörens lagerlokal. Det händer många gånger, att det kommer in smör i en exportörs källare sedan bedömarna varit där och provat. Antag, att detta smör är underhålligt och exporteras utan att genomgå kontrollen, så skadar det detta garanterade kvalitetsmärke, det svenska smörets anseende på den engelska marknaden. Det är därför alldeles nödvändigt, att några åtgärder vidtagas för att hindra en sådan sak, och då man under den utredning, som pågått i flera år rörande dessa förhållanden, kommit till det resultatet, att dessa kontrollhus kanske äro slutleden i den rad av åtgärder, som avse att höja det svenska exportsmörets kvalitet, så kan man ej gärna komma ifrån en sådan anordning, som föreslagits genom ifrågavarande kontrollhus.

Nu säger herr Örne, att frågan ännu ej är utredd. Jag tror inte, att den kan bli bättre utredd än vad den nu är! Man har hela tiden hållit på med utredningar, och nu senast har ju lantbruksstyrelsen gjort en noggrann sådan utredning i ärendet. Det föreligger nu förslag till sådana kontrollhus för halva det belopp, som först var tänkt.

Beträffande exportörernas förläggning, vore det naturligtvis bäst, om man kunde få exportera smöret från Göteborg och Malmö, dit man har för avsikt att lägga dessa kontrollhus, men då intresset för smörexporten är så stort i

Halmstad, har man i jordbruksutskottets utlåtande ställt i utsikt, att smör även skulle kunna få exporteras ifrån Halmstad. Förut har det endast funnits en lägenhet ifrån Halmstad till England var fjortonde dag, men sedan i höstas har det insatts ännu en lägenhet, så att det nu finns förbindelse med England varje vecka, vilket ju är nödvändigt för att exportsmöret skall kunna regelbundet komma till England varje vecka. Det är emellertid fortfarande en olägenhet förbunden med Halmstad såsom exportort, och det är den, att Halmstad endast står i förbindelse med en plats i England, nämligen Hull, varemot Göteborg står i förbindelse med flera platser i England. Sålunda måste det smör, som från Halmstad kommer till Hull, därifrån transporteras per järnväg exempelvis till Edinburgh, vilket fördyrar detta smörs pris. Så länge som det emellertid visar sig kunna vara fördelaktigt att sända smör över Halmstad, så länge är det naturligtvis skäl i att bibehålla Halmstad som exportort, fastän det kostar 7,000 kronor. Man behöver nämligen en särskild kontrollant eller särskild bedömare på platsen, varjämte kostnaden för resor dit, som inspektören skulle göra ifrån Malmö, har upptagits till ett par tusen kronor, varför totala kostnaden går upp till sammanlagt 7,000 kronor, vilket gör omkring ett halvt öre per kilogram smör.

Smörprovningarnas uppgift är ju ej allenast att utöva en fiskalsverksamhet, utan även att stå i förbindelse med mejerierna och söka förbättra underhålligt smör. För kontrollens effektivitet är det nödvändigt att smöret föres tillsammans på ett fåtal platser. Det blir därigenom även lättare vid provning att göra jämförelser mellan ett större antal olika smörmärken.

Jag skall inte uppehålla kammarens tid längre, utan ber nu att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Stendahl: Ehuru jag redan förra året tillhörde oppositionen på denna punkt, skulle jag icke nu yttrat mig om icke en ärad vän på hallandsbänken, tillhörande samma parti som jag, nyss lämnat några exakta sifferuppgifter, som enligt min uppfattning äro av så bärande intresse, att de i allra största korthet må understrykas och ju det av min ärade vän lämnade siffermaterialet dragas några konsekvenser. Uppgifterna voro följande.

Från Halland över Halmstad exporterades till England år 1929 en viss kvantitet smör, vilken utgjorde 0.55 procent av hela den svenska smörexporten. År 1930 hade denna procentsats vuxit till 3.51 procent, och, om man räknar med de tre sista månaderna av år 1930, utgjorde denna procentsiffra 7.85. Tager man endast december månad 1930 var smörexporten över Halmstad uppe i 10.31 procent av hela den svenska smörexporten. Samtidigt upplyste den ärade talaren om, att någon gång — jag uppfattade inte riktigt, när det var, men om jag fattade honom rätt, tyckte jag han menade någon gång under senare hälften av år 1930 — hade man satt in en direkt linje Halmstad—Hull. Av dessa sifferuppgifter drog min vän den slutsatsen, om jag förstod honom rätt, att det skulle på något sätt vara ett bevis för, att en skärpning av smörkontrollen eller ett insnörande av smörhandeln i vissa nya band eller tvångströjor skulle vara något eftersträfvansvärt.

Jag tillåter mig hysa en alldeles motsatt uppfattning. Jag anser, att dessa siffror, åtminstone enligt min uppfattning såsom köpman, visa och bevisa till full evidens, att om det finns en varuproduktion av en prima kvalitet, som är omtyckt och som således är säljbar till hyggligt pris, och om man låter denna på naturliga vägar söka sig en marknad, vilket inte kan ske på annat sätt, än att man ordnar med förmånliga transporter — och det har man nu gjort genom att sätta in en direkt linje Halmstad—England — finns det stora möjligheter för, att handeln snabbt skall — även där det förut inte har funnits möjligheter därtill — söka sig nya marknader. Smör har alltid producerats

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

i Halland och huvudsakligen förut gått på den inhemska marknaden, men genom den ifrågavarande nya kommunikationslinjen har man fått möjlighet att söka sig ut på större områden och att, så snart det visar sig vara lämpligt prisläge, välja mellan att sälja till flera olika platser. En sådan omkastning eller ett sådant sökande efter nya marknader är enligt min mening endast möjligt — och jag tror, att varje köpman skall ge mig rätt i detta — under förutsättning att man ger handeln någorlunda fria händer att söka sig dit, där man kan finna det bästa priset.

Det är givet, att om man fastläser rätten till export av viss vara till vissa hamnstäder, kan denna möjlighet, som här så typiskt utnyttjats av hallänningarna, icke tillvaratagas på sätt, som man har rätt att fordra av köpmän. Det förefaller mig således, som om de av denne min ärade vän, förre statsrådet J. B. Johansson, framförda sifferuppgifterna talade precis för vad herr Örne här talat om, och jag kan för min del på den punkten fullständigt dela dennes uppfattning om, att det är av ondo att snöra in handeln i onödiga tvångsband. Tvärtom, man skall inte snöra in den, man skall inte kontrollera den mer, än som är absolut nödvändigt, ty i och med att man gör det, förärvar man för den möjligheten att fritt utveckla sig, och man kan då ej tillvarataga möjligheterna att få de bästa priserna!

Herr talman! Efter vad som här under debatten förekommit är det tämligen klart, att skillnaden mellan de två yrkanden, som här föreligga, i sak inte är så stor, och framför allt framgick detta av herr Sederholms anförande. Det är tämligen tydligt, om jag riktigt förstått vad som passerat i utskottet, att utskottet har i huvudsak givit motionären sakligt rätt, fastän man inte velat skriva det i klämman till utskottets utlåtande. Då jag för min del däremot inte alls är rädd, herr talman, för att säga rent ut vad jag tycker och tänker, skall jag be att ännu en gång få instämma i det av herr Örne gjorda yrkandet.

Herr Örne: Herr talman! Jag skall be att få besvara kammaren med en mycket kort replik.

Herr J. B. Johansson yttrade i sitt anförande, att det är naturligt, att smörexportörerna ställa sig avvisande till kontroll. Nej, herr Johansson, det är visst icke naturligt! Det är tvärtom så, att det är just de hederliga exportörerna, som först begärt att få kontroll här i landet på smörexporten, och så har det varit i Danmark också. Jag tror inte man kan beskylla vare sig Skånska smörexportföreningen eller Mjölcentralen eller några andra lantmannanorganisationer för att vilja skicka ut underhålligt svenskt smör på marknaden.

Herr Johansson framlade för övrigt saken så, som om jag för min del skulle ha ställt mig avvisande till tanken på en effektiv smörkontroll. Jag förstår inte, hur herr Johansson kan komma fram med ett så märkvärdigt påstående. Jag röstade och talade förra året för anslag till smörprovningar, men det förmodar jag inte hördes, därför att man överhuvud taget inte hörde på vad jag hade att säga förra året, men protokollen kunna ju vittna därom. Då kan jag väl inte vara motståndare till kontroll i detta avseende.

Jag ansluter mig bara helt kort och gott till den uppfattning, som lantbruksstyrelsen uttalat i sitt yttrande till riksdagens jordbruksutskott, vidhäftat utskottets utlåtande nr 89. På sid. 13 i detta utlåtande säger lantbruksstyrelsen: »Lantbruksstyrelsen har, såsom också redan anförts, sedan rätt lång tid tillbaka betraktat det som ett önskemål, att exporten av smör skulle kunna koncentreras till ett fåtal platser, varigenom kontrollen över smöret skulle kunna i väsentligen högre grad än hittills göras effektiv. Om, eller rättare under förutsättning, att en sådan koncentration skulle bli genomförd, har lantbruksstyrelsen vid övervägande av dessa förhållanden hållit före,

att en nöjaktig kontroll över exportsmöret skulle vara möjlig att organisera med bibehållande av exportsmörets förvaring och erforderlig gransknings utförande i respektive exportörers egna lagerlokaler.»

Och så säges det vidare, att lantbruksstyrelsen finner icke anledning att ändra sin sålunda uttalade uppfattning utan vill endast ytterligare tillägga något. Vidare framhålles det här också, att kontrollorganisationen behöver lokaler för att driva sin verksamhet i, och »till sådana lokaler räknas då icke endast tidsenliga, lämpliga och fördelaktigt belägna utrymmen för expedition, kontor och med kylningsanordningar utrustade provningslokaler, utan även tillräckliga laboratorier för undersökningar av ovan nämnda slag. Möjligen borde därjämte beredas tillgång till avkylda lokaler, i vilka smör från å annan ort verksamma exportörer kunde mottagas till provning samt kortare tids förvaring. Behovet av sådana lokaler kan emellertid med säkerhet beräknas vara förhållandevis lätt att tillfredsställa.»

Ja, endast med en liten nyansskillnad är detta ungefär den uppfattning, som jag här kämpat för. Jag måtte ha uttryckt mig fruktansvärt illa, då herr J. B. Johansson fortfarande, trots det att det är andra året, inte kunnat uppfatta detta.

Beträffande vad som sagts om lantbruksstyrelsens stora utredning, får jag meddela, att jag verkligen gick upp i jordbruksutskottet, ty jag misstänkte, att den utredningen skulle finnas tillgänglig där. Det fanns där ett lånat exemplar, en mycket diger, maskinskriven bok, som jag emellertid inte hann läsa så här strax före plenum, men det vore väl inte farligt, om riksdagen skulle få titta på den utredningen, innan kyllagerhusen uppfördes. Om utredningen är hållbar, kan det ju bara vara till gagn, att riksdagen får ge den sin välsignelse.

Sedan talade herr J. B. Johansson om, hur lågt vårt smörpris står under det danska. Förra året erkände jag detta, och jag strök under det mycket kraftigt i debatten. Den saken ligger inte så enkelt till, att denna prisskillnad på svenskt och danskt smör beror på, om kontrollen varit tillräcklig på de särskilda partierna eller inte. Skillnaden mellan den svenska och den danska noteringen varierar i regel mellan något sådant som en tjugufemöring, då den varit som högst — jag skall emellertid lämna siffrans exakthet åt sidan — och tre å fyra öre som lägst. Det kan variera med ända till 10—15 öre per vecka. Man vill väl inte påstå, att det svenska smörets kvalitet på en vecka kan bli så dålig, att det kan sjunka i pris med 15 öre i jämförelse med det danska. Dessa oerhörda variationer bero på handels och tillförselns organisation. Däremot beror den permanenta undervärdering, som det svenska smöret är utsatt för, på en kvalitetsskillnad. Här kan det kanske röra sig om 7, 8, eller kanske 10 öre, och det är denna skillnad, som vi skola arbeta bort. Men det kan inte ske enbart genom kontroll av, att det exporterade smöret fyller villkoren för runmärkets erhållande, utan den kontrollen måste sträcka sig ända ifrån ladugårdarna genom mejerierna och förvaringen av smöret under transporten fram till konsumtionsorten. Felen kunna inte avhjälpas genom att man på ett ställe plockar ut smöret ur vagnarna för att ur varje sändning taga en drittel och prova innehållet i den. Det är detta, som smörprovarna gjort. De kunna inte slå upp varje drittel och undersöka allt smöret i sina laboratorier.

I motsats till vad herr J. B. Johansson sade, skulle jag vilja tro, att jag inte använde några starka ord om personer i mitt föregående anförande. Jag hade försökt att undvika detta och att låta citaten tala, men det är ju möjligt, att dessa citat voro så pass slående, att herr J. B. Johansson uppfattade dem som ett angrepp på de personer, vilkas yttranden jag helt enkelt läste upp.

Vad beträffar det, som min ärade vän herr Lundell yttrade, vill jag säga, att

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

man vet ju ändå inte riktigt vad regeringen kan taga sig till i denna fråga. Herr Lundell vet ej ens, vilken regering som kommer att sitta, när utredningen är slutgiltigt klarerad, och jag har bara framhållit, att riksdagen aldrig någonsin har gett anslag till fasta anläggningar, åtminstone efter kristiden, utan att noggrann plan för lokalernas utnyttjande, fullständiga ritningar och kostnadsberäkningar, karta över byggnadernas belägenhet o. s. v. stått till vederbörande utskotts förfogande. Så är det åtminstone, när alla statens ordinarie verk skola bygga. Vi ha flera gånger fått framställningar om anslag till byggnader, där utredningen varit fullständig och noggrann i alla detaljer, avvisade och icke fått dem framlagda inför riksdagen. Hur skall det då bedömas att man ställer ett anslag på detta sätt till regeringens förfogande och det sedan visar sig vara fullständigt felaktiga upplysningar, som anslaget beviljande vilar på? Ty det är det ju dock frågan om här enligt de citat, jag läste upp.

Herr Lundell visade oss här ett avtryck av runmärket och sade, att det gällde just att försvara det. Ja, men i Danmark gäller det också att försvara det märke man där har, lurmärket. Danskarna ha ej inrättat några statliga kyl-lagerhus, och deras smör står dock högre i pris än vårt och högre än Östersjö-staternas, vilkas anordningar utgöra förebilden till vad som här ifrågasättes, enligt vad som meddelades i jordbruksutredningens förslag och i debatten i fjol. Man behöver ej dessa hus för att kunna bedriva fullt tillfredsställande kontroll. Om så är, att det behöves en karl mera för att övervaka spridda förvaringslokaler, kostar han icke mer än på sin höjd 6,000—7,000 kronor om året, och det är oändligt mycket billigare än att uppföra sådana dyrbara byggnader.

Herr Lundell sade, att dessa hus äro slutledet i strävandet att höja det svenska smöret i kvalitet. Det vill jag verkligen hoppas, att de ej äro. De kunna icke göra något för att höja det svenska smörets kvalitet. Den beror på helt andra åtgärder, som jag sade, i ladugårdarna, i mejerierna och i fråga om produktionspersonalens uppfostran och en hel rad andra omständigheter. Jag vill livligt hoppas, att jordbrukarna måtte rikta in alla sina strävanden på att icke stanna vid en sådan åtgärd som denna utan verkligen taga itu även med vad som i övrigt är av den största vikt att få till stånd.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr andre vice talmannen: Jag kan icke inse, att de av herr Örne här framställda betänkligheterna mot utskottets förslag böra ha den verkan, att riksdagen skulle tveka att låta dessa åtgärder gå i verkställighet. Byggandet av kyl-lagerhus utgör ju endast ett led i den strävan, som gjort sig gällande för att höja det svenska smörets kvalitet. Visserligen är det en hel del andra åtgärder, som man därjämte måste iakttaga, och riksdagen beviljade ju förra året ett avsevärt anslag i det avseendet. Det gäller att framställa en god, frisk och förstklassig mjölk. Det gäller att ha ändamålsenliga, moderna och präktiga maskiner ävensom kylanordningar vid såväl transporten som även vid upplagringsplatserna. Man har ju inrättat kylvagnar på tågen och kylrum på båtarna, och varför skulle det icke behövas även vid förvaringen? Det är icke fullt tillfredsställande i det avseendet som det är, herr Örne. Jordbruksutredningen påvisade förra året, att det behöver göras åtskilligt just i den vägen, och det är det, man här söker åstadkomma med byggandet av dessa kyl-lagerhus.

Nu har det visserligen föreslagits en rätt avsevärd förminskning av dessa hus, och så som man nu tänker sig utförandet, kan jag icke inse, att de skulle bli obehövliga eller utrymmet för stort, även om man skulle finna en annan anpassning för exporten i framtiden nödvändig. Herr Örne och även herr

Stendahl gjorde gällande att man ej bör försvåra exporten genom restriktiva åtgärder, och att, när det gäller handeln, den bör fritt få anpassa sig efter föreliggande förhållanden. Men hur man än ordnar smörexporten, behöver man ju lämpliga förvaringsplatser vid exportens utövande, och man behöver även kontrollstationer för att se till, att kvaliteten på smöret hålles uppe. Det är ej nog med runmärkning, herr Örne. Ty varje smördrittel blir ju icke undersökt och det kan slinka åtskilligt smör igenom, som icke är av den höga kvalitet, som är önskvärd, när det gäller konkurrensen på främmande marknader. Jag var ute i England för något över ett år sedan, där importörer av svenskt smör påvisade, att det svenska smörets kvalitet icke alltid var tillfredsställande och ej fullt jämförlig med det danska, och att det var åtskilligt för oss att göra i den vägen.

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

Beträffande de statliga anordningarna för smörexporten kan man ju icke tillfredsställa alla önskingar, ty det är jag förvissad om, att hur man än anordnar dessa statliga åtgärder för att hjälpa smörproducenter och smör-exportörer, komma de aldrig att bli eniga och säga, att de äro tillfredsställda. Jag kan emellertid ej förstå, att om man nu vidhåller beslutet om byggande av kyllagerhus, det i framtiden skall visa sig, att de penningarna äro bortkastade, ty alltid komma vi väl att få användning för desamma. Däremot behöver man icke nödvändigtvis insnärja eller koncentrera exporten enbart till två hamnar och säga, att endast på det sättet får den försiggå, ty däruti kan naturligtvis göras uppmjukningar, om det senare skulle visa sig lämpligt och ändamålsenligt att låta den försiggå även från annan hamn eller på annat sätt; det har utskottet uttalat.

Jag har för min del väckt motion om att även i Kalmar skulle anordnas smörkontroll och få försiggå export av smör. Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i södra Kalmar län har tidigare i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att det skulle ordnas smörkontroll även i Kalmar. För närvarande exporteras smör därifrån. Den av mig väckta motionen har utskottet icke ansett sig böra bifalla, men i varje fall gjort ett sådant uttalande, att såvitt jag tolkat det rätt, ger man en möjlighet för att, om det i framtiden visar sig önskvärt, man även från Kalmar skulle få anordna export av smör och där upprätta en kontroll. I det avseendet säger utskottsutlåtandet: »Utskottet vill emellertid härvid uttala, att den godtagna koncentreringsprincipen i förevarande avseende icke bör i och för sig utesluta, att, därest utvecklingen på ifrågavarande område skulle därtill föranleda, även annan hamn än Malmö och Göteborg skulle kunna efter ingående prövning av de särskilda förhållandena med avseende å exportkvantitetens storlek, inrikes transportförhållanden, möjligheten till lämpliga förbindelser med utlandet m. m. kunna medgivas som smörexporthamn under förutsättning självfallet tillika att sådana anordningar för kontroll, kylning o. d. kunna träffas, som i varje fall säkerställa det med statens åtgärder på ifrågavarande område avsedda syftet.»

Jag får väl tolka detta så, att härmed avses icke endast en hamn utan även, om det skulle visa sig ändamålsenligt, att man skall pröva, huruvida någon annan hamn i landet även kan medges rättighet att anordna export av smör. Blir så förhållandet, kan jag ej inse, att denna »koncentrering» skulle medföra, att man skulle bli bunden av det beslut, som här fattas, utan att man får söka anpassa sig efter rådande förhållanden. T. ex. om vi få ökning av exporten av smör till andra länder än England, kanske det icke är så lämpligt att endast använda nu ifrågasatta exporthamnar och kyl-lagerhus för allt det smör som exporteras. I Tyskland äro ju för övrigt icke fordringarna på smörets kvalitet enahanda som i England och det låter sig nu icke sägas, om exporten dit i framtiden kommer att ökas eller minskas.

Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)

Jag kan i stort sett rörande verkställigheten av detta beslut instämma med herr Sederholm i vad han yttrat, och jag ber nu att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**: Herr andre vice talmannen har alldeles riktigt tolkat jordbruksutskottets uttalande på sid. 9, och det är bara att beklaga, att icke herr Örne har närmare tagit del av detta uttalande och vad utskottet därmed menat, ty då hade han kanske kunnat hålla tillbaka en del av vad han sagt och som för frågans avgörande kanske icke utgjorde något så värdefullt bidrag till diskussionen.

Jag begärde ordet närmast med anledning av herr Stendahls anförande. Efter det herr Stendahl citerat dessa uppgifter om smörexportens ökning över Halmstad, som i december 1930 hade stigit till 10.31 procent, påstod han att jag av detta dragit den slutsatsen, att man borde påyrka skärpt kontroll. Det var ju raka motsatsen, och jag förstår ej, hur herr Stendahl kan komma till en sådan uppfattning om vad jag sagt. Herr Stendahl måtte icke ha följt med, då jag hade ordet. Det var ju detta, som var en av anledningarna, varför jordbruksutskottet velat mjuka upp dessa bestämmelser på det sätt, utskottet uttalat, och jag drog av dessa siffror den slutsatsen, att det finnes starka skäl att införa kontrollbestämmelser och anordna en smörkontroll över Halmstad, där kontrollen kan anordnas icke i form av en stor kontrollstation utan på billigare och enklare villkor, då lagerlokaler finnas i Halmstad i hamnens närhet. Jag riktade en vädjan till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att när ärendet avgjordes det skulle tagas hänsyn därtill, och jag framhöll, att det var just detta, som legat bakom jordbruksutskottets uttalande. Att ett missförstånd från herr Stendahls sida uppstått, kan kanske bero på, att jag å ena sidan måste replikera mot herr Örne, som vill riva upp hela riksdagsbeslutet om kontrollåtgärder överhuvud i detta fall, vilket ju enligt min och utskottets mening ej kan gå för sig, och å andra sidan ville jag själv medverka till en uppmjukning av bestämmelserna, som gör en anpassning efter förhållandena möjlig på det smidigaste och lämpligaste sätt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr Örne, att riksdagen i anledning av motionen nr 171 i första kammaren skulle besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa en fullständig utredning av frågan, på vilket sätt betryggande smörkontroll borde utövas, samt giva riksdagen del av denna utredning, innan det av riksdagen 1930 anvisade beloppet för uppförande av kontrollstationer för smör och ägg toges i anspråk för sitt ändamål.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Örne begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 89, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Örnes under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

*Ang.
kontrollen å
exporten av
smör och ägg.
(Forts.)*

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 90, i anledning av väckta motioner angående framställning till Kungl. Maj:t om igångsättande av skogsvårdsarbeten å kronans skogar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett markbytesavtal mellan kronan och Göteborgs stad m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning om anslag för utvidgning av Skillingaryds skjutfält.

*Anslag till
utvidgning av
Skillingaryds
skjutfält.*

I den till riksdagen avlätna, den 3 januari 1931 dagtecknade propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1931/1932 hade Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen att för utvidgning av Skillingaryds skjutfält för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

Utskottet hade i det nu ifrågasatt utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte för utvidgning av Skillingaryds skjutfält för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor.

Herr Nerman: Herr talman! Det här ifrågasatta anslaget är väl om något ett typiskt belegg på expansion av militärväsendet, av krigsförberedelser och ödeläggelse av värden. Här har vid flera tillfällen talats vackra ord om Sveriges allvarliga vilja till nedrustning. Det förefaller då icke fullt konsekvent att bevilja medel till inte nedrustning utan upprustning, anslag till utökad skjutfält. Det är för övrigt inte utan, att man kan tycka, att det snart har skjutits nog här i landet, där fosterlandsförsvaret tycks ha möjligheter både på skjutfälten och utanför.

Jag tillåter mig därför utan annan motivering yrka avslag på det av utskottet överraskande enhälligt tillstyrkta anslaget till utvidgning av Skillingaryds skjutfält.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare, enligt herr *Nermans* yrkande, på avslag därå; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nerman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 156, röstar

Ja;

*Anslag till
utvidgning av
Skillingaryds
skjutfält.
(Forts.)*

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid att flertalet rö-
stade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 157, i anledning av kamrarnas återremiss av statsutskottets utlåtande nr 90 angående Kungl. Maj:ts proposition i fråga om riktlinjer för avlämnande till riksdagens revisorer av räkenskaper m. m., bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 158, i anledning av riksdagens år 1930 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1929—30 juni 1930.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 5 och 6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 12 och 13.

Lades till handlingarna.

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 15—19.

Lades till handlingarna.

Punkten 20.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkten 22.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör pensions- och indragningsstaterna;

nr 45, angående provisoriskt dyrortstillägg under budgetåret 1931/1932 till befattningshavare vid riksdagens verk;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1931/1932 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad avser pensions- och indragningsstaterna; samt

nr 47, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om tillfällig löneförbättring under budgetåret 1931/1932 för vissa befattningshavare vid Tumba bruk.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion, II: 241, angående mera effektiva bestämmelser om avskrivning eller avlösning av landskylder och landgille m. fl. skattepålager, bifölles vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 159, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om omorganisation av gymnastiska centralinstitutet;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 55, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt de för religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder anställda präster jämte en i ämnet väckt motion;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 319, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter; samt

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 265, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölles.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1931/1932 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad rör jordbruksärenden;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden; samt

nr 93, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion. I: 64, om utredning angående de ekonomiska förutsättningarna för en reglering av Fyrisån och dess tillflöden m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang.
ändringar
i norrlands-
lagstiftningen
m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 41, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar och kompletteringar i den s. k. norrlands-lagstiftningen.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 299, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herrar *Wiklund* i Byske och *Lindberg* hemställt, att riksdagen måtte besluta

1) att lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom skulle gälla även för s. k. stiftelser,

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och framläggande för riksdagen av förslag till sådana ändringar och kompletteringar i den s. k. norrlandslagstiftningen, att ett kringgående av densamma på sätt Västerbotens läns jordbrukskommission i sin till jordbruksdepartementet ingivna berättelse för år 1930 påvisat förhindrades.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om fortsatt utredning rörande utvidgning av 1925 års lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom ävensom av den norrländska arrendelagen och uppsiktslagen att omfatta jämväl vissa stiftelser samt för riksdagen snarast möjligt framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning; samt

B) att motionen i övrigt icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande utskottets hemställan under A hade reservation avgivits av herrar *Nordborg*, *Tamm*, *P. Sandström*, *Magnusson* i Skövde, *Sandström* i Nyland och *Ljung*, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motion, i vad densamma avsåge stiftelsers jordförvärv, ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande utskottets hemställan under B hade reservationer anmälts

1) av herr *Lindhagen*, som på åberopade grunder hemställt, att riksdagen ville, i anledning av motionens andra yrkande, begära en självständig undersökning — *framför allt ute på marken* — av norrlandslagarnas och jorddelningslagens ömsesidiga tillämpning i syfte att bibehålla och skapa självstän-

diga jordbruk, därvid undersökningen särskilt borde omfatta de avstyckade ägornas mångsidighet, belägenhet, areal och produktiva beskaffenhet för att kunna, såvitt möjligt, tillhandahålla jordbruket efter ortens förhållanden tillräckligt med inägojord, odlingsmark samt skogsmark för husbehovsvirke, ävensom framläggande skyndsammast för riksdagen av de förslag, vartill undersökningen i berörda och därmed sammanhängande ämnen kunde föranleda;

2) av herr *Hage*, som dock ej antytt sin mening.

Herr Sandström: Herr talman! När ifrågavarande motion vid riksdagens början först behandlades i andra lagutskottet, blev ärendet bordlagt i avbidan på besvarandet av en utav herr Lindhagen rörande samma ämne framställd interpellation. Då denna interpellation den 15 i denna månad besvarades av statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, meddelade denne, att frågan angående förbud för stiftelser att förvärva fast egendom vore föremål för en delvis redan inom departementet förebragt utredning, men att departementschefen på grund av ärendets invecklade beskaffenhet ännu icke kunnat taga slutlig ställning till behovet och omfånget av en lagstiftning i ämnet. Vidare meddelade departementschefen, att den förebragta utredningen icke givit stöd för antagandet, att i avseende å det av herr Lindhagen påtalade förfarandet beträffande verkställda avstyckningar och sammanläggningar av fastigheter ytterligare åtgärder kunde vara av behovet påkallade.

Klart är sålunda, att de under A i utskottets utlåtande omhandlade spörsmålen redan äro föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet och utredning, samt att den slutliga prövningen därav i sinom tid torde få vara att emotse. Uti den vid utlåtandet fogade reservationen har anförts, att utskottet vid upprepade tillfällen, särskilt under nu pågående riksdag, intagit den ståndpunkten att icke hos Kungl. Maj:t göra framställning i ärende, som Kungl. Maj:t, enligt vad upplysts, hade för avsikt att upptaga till prövning, varför ock i reservationen hemställts, att motionen, i vad den avsåge stiftelsers jordförvärv, ej borde föranleda till någon riksdagens åtgärd. Jag tillåter mig omnämna, att detta yrkande i reservationen först framkom från en frisinnad medlem i utskottet, som emellertid ej deltog i ärendets slutliga avgörande, ävensom att ytterligare en frisinnad utskottsledamot röstade för detta yrkande, under det att en av bondeförbundets representanter nedlade sin röst vid omröstningen.

Vidare tillåter jag mig erinra om, att vid behandlingen av en inom riksdagen väckt högermotion angående skydd för tredje mans neutralitet i arbetstvister man från frisinnat håll bestämt hävdade den formella ståndpunkt, som kommit till uttryck i reservationen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 3 B, angående regleringen för budgetåret 1931/1932 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet; och

nr 289, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln, flygvapnet, gjorda framställningar.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

*Ang.
ändringar
i norrlands-
lagstiftningen
m. m.
(Forts.)*

nr 304, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar m. m. dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 305, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal; samt

nr 306, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till försöksverksamhet beträffande för- och eftervård vid barnsbörd.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 307, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lantmäteriuundervisningens ordnande jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 308, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående huvudgrunderna för en rättegångsreform.

Anmälades andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 315, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning, att vad utskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande och memorial:

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under eklelesiastikåret 1931/1932 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner; samt

nr 173, angående anvisande av ytterligare anslag från automobilskattemedel;

bevillningsutskottets betänkande nr 43, i anledning av väckta motioner om höjning av tullsatserna för smör och ost;

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial nr 4, angående ersättning åt utskottets sekreterare m. fl.; ävensom

bankoutskottets utlåtande nr 54, i anledning av väckt motion om gratifikation åt avlidne vaktmästaren G. Öbergs minderåriga barn.

Justerades protokollsutdrag för denna dag samt protokollet för den 22 innevarande månad.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 5.01 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
